

TAMPEREEN YLIOPISTO

**ELÄMÄNHALLINTAA JA YHTEISÖLLISYYTTÄ NUORUUDEN NI-
VELVAIHEESSA**

Tapaustutkimus Silta-valmennuksen nuorten näkemyksistä

Tampereella

Saara-Maria Tereska
Kasvatustieteiden yksikkö
Pro gradu -tutkielma
Marraskuu 2015

Tampereen Yliopisto

Kasvatustieteiden yksikkö

TERESKA, SAARA-MARIA: Elämänhallintaa ja yhteisöllisyyttä nuoruuden nivelvaiheessa. Tapaustutkimus Silta-valmennuksen nuorten näkemyksistä Tampereella.

Kasvatustieteiden Pro gradu -tutkielma, 75 sivua, 3 liitesivua

Marraskuu 2015

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada selville Silta-valmennuksen työpajoilla käyvien nuorten ajatuksia pajatoiminnasta. Väliinputoajat ja koulupudokkaat ovat puheenaiheina yhteiskunnassamme, jossa nuoria jää jatkuvasti ilman koulutus- tai työpaikkaa. Tämä nivelvaihe on myös tässä tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena. Tutkimuksessa haluttiin selvittää nuorten ajatuksia muun muassa työpajatoiminnan tavoitteista ja hyödyistä. Tarkastelun kohteena olivat myös ryhmätoiminta, ohjaus ja vertaistuen merkitys pajatoimintaan osallistuville. Työpajatoiminnan merkityksen esiintuominen nuorten näkökulmasta tuo arvokasta tietoa myös toiminnan kehittämiseen.

Tutkimuskysymykset pidettiin tutkimuksessa hyvin käytännön tasolla. Tutkimuksessa haluttiin saada selville, mitä merkityksiä nuoret antavat pajatoiminnalle nivelvaiheessa. Toisena kiinnostuksen kohteena oli ohjaaja ja se, millaisia piirteitä nuoret liittävät ohjaajaan. Kolmantena haluttiin selvittää miten nuoret kokevat ohjaajan tuen verrattuna toisen pajalaisen vertaistukeen.

Tutkimuksen aineistona oli kolmen eri Silta-valmennuksen pajaryhmän nuorten haastattelut. Ryhmät olivat Startti, Taito sekä Takova. Haastateltavia oli kahdeksan, joista viisi naisia ja kolme miestä. Aineisto kerättiin haastattelemalla nuoria kevään 2015 aikana.

Tutkimusotteena oli tapaustutkimus ja haastatteluiden jälkeen aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Aineistoa käytiin läpi ensin litteroimalla, sen jälkeen teemoittelemalla. Tällä tavalla löydettiin erilaisia toimintaan vaikuttavia pääluokkia, kuten olivat tavoitteet, hyödyt, ryhmä, ohjaaja ja toiminnan merkitys. Näiden pääluokkien sisällä tehtiin vielä jaottelua eri alaryhmiin, joita aineistosta nousi esille.

Aineistosta kävi ilmi, että nuoret pitävät arjenhallintaan liittyviä asioita ja tuen saamista tärkeänä. Arjenhallinta miellettiin vahvasti osaksi niin sanottua normaalia elämää ja esimerkiksi päivärytmin kuntoon saaminen oli kaikilla tutkimukseen osallistuneilla tavoitteena. Pajatoiminnan kautta saatu tuki oli myös merkittävää. Tukea saatiin ohjaajalta hyvin paljon liittyen muun muassa arkisiin asioihin. Ohjaaja koettiin luotettavaksi henkilöksi, jonka puoleen voi kääntyä milloin tahansa. Myös muu ryhmä koettiin tukena ja tutkimuksesta ilmeni, että vertaistuki samankaltaisessa elämäntilanteessa olevilta oli tärkeää.

Tutkimuksessa löydettiin nuorten antamista merkityksistä viisi pääluokkaa: tavoitteet, hyödyt, ryhmä, ohjaaja ja toiminnan merkitys. Tutkimus osoittaa, että nuoret pitävät ohjaajaa tärkeänä henkilönä pajatoiminnassa, ohjaaja toimii suurena tukena ja apuna. Nuoret pitävät pajatoimintaa ylipäätään tärkeänä. He toivovat toiminnan olevan paremmin saatavilla kaikille sitä tarvitseville. Nuorten mielestä pajatoiminta tulee olemaan tulevaisuudessa entistä tärkeämmässä asemassa, koska heidän mielestään nykyinen koulutusjärjestelmä ei vastaa käytäntöä tarpeeksi hyvin.

Avainsanat: Nuori, nuoruus, ryhmä, yhteisöllisyys, ohjaaja, nivelvaihe, elämänhallinta

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	TYÖPAJATOIMINTA	6
3	NUORUUSAJAN ELÄMÄNHALLINTA.....	8
3.1	Elämönhallinta	8
3.2	Elämänsuunnittelu.....	9
4	NUORUUS JA NIVELVAIHE	11
4.1	Nuoruus sosiaalipedagogisena ilmiönä.....	11
4.2	Nuoruus ikävaiheena.....	12
4.3	Muotoutuva aikuisuus	14
4.4	Identiteetti muotoutuvan aikuisuuden aikana	15
4.5	Nivelvaiheen riskit syrjäytymiselle siirryttäessä peruskoulusta eteenpäin.....	16
5	RYHMÄMUOTOISTA TOIMINTAA.....	21
5.1	Ryhmän määrittelyä	21
5.2	Ryhmän vaiheet.....	22
5.3	Ryhmän ulottuvuudet.....	24
5.4	Ryhmän ohjaaminen tavoitteellisena toimintana	25
5.5	Vertaisryhmä ja sen merkitykset.....	28
5.5.1	Vertaisryhmän määritelmä.....	28
5.5.2	Yhteisöllisyys.....	29
5.5.3	Toimijuus	30
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	33
6.1	Tutkimuskysymykset	33
6.2	Tutkimusote	33
6.2.1	Tapaustutkimus	33
6.2.2	Haastattelu.....	35
6.3	Tutkimuskohde.....	36
6.4	Aineistonkeruu	37
6.5	Aineiston analyysi.....	37

7	TULOKSET	40
7.1	Tavoitteet	40
7.1.1	Arjenhallinta.....	41
7.1.2	Sosiaalisia suhteita vahvistava	42
7.1.3	Suunnanotto	43
7.2	Hyödyt.....	44
7.2.1	Elämänsuunta	44
7.2.2	Itsetietoisuus.....	45
7.2.3	Suunnanotto	46
7.3	Ryhmä	47
7.3.1	Avoin.....	47
7.3.2	Huomioon ottava	48
7.3.3	Vertainen.....	49
7.4	Ohjaaja	50
7.4.1	Ryhmää vetävä voima.....	50
7.4.2	Tukija	51
7.5	Toiminnan merkitys	53
7.5.1	Arki	53
7.5.2	Sosiaalistava.....	54
8	POHDINTA	55
8.1	Arjen- ja elämänhallinta	55
8.2	Sosiaalisuus.....	57
9	TUTKIMUKSEN ARVIOINTI.....	60
10	LOPUKSI.....	62

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Yhteiskunta ei ole enää yhtenäinen tai globaali ilmiö, eikä ihmisten ajattelu ole yhtenäistä, vaikka siinä on paljon yhteistä ainesta. Ihmiset syntyvät erilaisiin oloihin ja erilaisiin mahdollisuuksiin. Kasvatuksen avulla välitämme monenlaisia arvoja omista kulttuurisista yhteisöistämme. Kaupungistuminen on tuonut mukanaan toisaalta yksityisyyden katoamisen, toisaalta yksinäisyyden. Yhteisö ei kuitenkaan ole häviävä käsite. Ihmisen tulee saavuttaa sosiaalisia valmiuksia ja taitoja, joita tarvitaan sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen ympäristöön sopeutumisessa ja sen kehittämisessä. Nämä taidot saavuttaakseen ihmisen tulee oppia kuulumaan ryhmään ja tuntemaan olevansa arvostettu ja ryhmänsä hyväksymä. Tärkeää on myös se, että ihminen pystyy vaikuttamaan ryhmänsä kehittämiseen ja yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen. (Kurki 2006, 118-119.)

Järjestelmästä lähtevän ajattelun rinnalla yhteisöä ja sen olemassaoloa on arvioitava myös siitä näkökulmasta, mikä sen henkilökohtainen merkitys on ihmiselle itselleen. Yhteenkuuluvuuden kokemus ilmaisee osallistujien suhteet toiminnan tarkoituksena ja samalla toisiinsa: Mitä enemmän yhteisön olemassaolon tarkoitus merkitsee jäsenelle, sitä merkittävämpänä hän kokee toiset, jotka ajattelevat samoin. Tätä kautta päästään siihen, että mitä merkittävämpinä ihmiset kokevat toisensa, sitä todennäköisempää on, että he alkavat pitää yhteisön toiminnan tarkoitusta tärkeänä myös itselleen. Näiden asioiden ansioista ryhmän jäsen pyrkii enemmän vuorovaikutukseen ja yhteistoimintaan ja voidaan ajatella, että yhteisyys on osallisuutta. (Jauhiainen & Eskola 1994, 45-47.) Horelli, Huttunen & Kulmala (2007, 219) määrittelevät osallisuudenviittaamalla voimaantumisen tunteeseen, joka ilmenee, kun osallistujat kiinnittyvät yhteisöllisiin ja yhteiskunnallisiin prosesseihin. Vertaisryhmien voidaan siis sanoa olevan ihmisen elämän aikana erittäin tärkeä asia.

Nuoruvaiheessa ryhmään kuulumisen ja vertaisten voisi ajatella olevan erittäin tärkeää. Jo Nuorisolain (Nuorisolaki 2006) tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Lain tavoitteen toteuttamisen lähtökohtina ovat muun muassa yhteisöllisyys, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. Nuoruutta ikävaiheena tulisi siis pitää tärkeänä tutkimuksen kohteena. On ollut paljon keskustelua siitä, mitä tehdä nuorten syrjäytymiselle ja työttömyydelle. Tärkeää olisi päästä tutkimaan, miten nuoret itse näkevät ja ajattelevat asiat. Tässä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita nuorista, vertaistuesta, nivelvaiheen problematiikasta ja ohjaamisen teemoista.

Nuorisolain (2006) mukaan nuorella tarkoitetaan alle 29-vuotiaita. Nuoria ja nuorten ryhmätoimintaa ja ohjausta ei ole juurikaan tutkittu, mikä voisi osaltaan kertoa uuden tutkimuksen tarpeellisuudesta.

Yhteiskunnassa vallitsee voimakas koulutusnormi, jonka rikkominen koulutuksen ulkopuolelle jättäytymällä saattaa yksilön kyseenalaiseen asemaan. Koulutuksen ulkopuolelle jäämisellä ja kouluttamattomuudella on voimakkaat yhteydet huono-osaisuuteen ja syrjäytymiseen. (Kivelä & Ahola 2007, 44.) Nuoria koskevan työvoimapolitiikan tavoitteena on niin julkisessa keskustelussa kuin tutkimuksissa ja työvoimapolitiittisissa toimenpidekokonaisuuksissakin syrjäytymisen ehkäiseminen ja elämänhallinnan parantaminen (Pietikäinen 2005, 226).

Erilaisia palveluita on kehitetty edistämään nuorten työllistymistä ja tukemaan koulutusta. Peruskoulun jälkeisen nivelvaiheen tueksi on tarjolla esimerkiksi työpajatoiminta. Tutkimuksessa on mukana Tampereella toimivan Silta-valmennuksen kolme ryhmää. Silta-valmennuksen palveluiden kautta on tarkoitus auttaa kiinnittymään yhteiskunnan palveluihin, lisätä osaamista ja parantaa elämänlaatua. Työpajan on tarkoitus tavoittaa niitä, joiden saavutettavissa julkiset sosiaali-, työvoima- ja koulutuspalvelut eivät ole. (Silta-valmennuksen vuosikertomus 2011.)

Samankaltaisia tutkimuksia, joissa käsitellään elämänhallintaan, yhteisöllisyyteen ja työpajoihin liittyviä kysymyksiä ovat esimerkiksi: Hanna Uimosen opinnäytetyö, jossa haluttiin selvittää min-kälaisia käsityksiä nuorilla on seurakuntansa yhteisöllisyydestä (Uimonen 2012). Anna-Maija Erkkö halusi tutkimuksessaan selvittää nuorten mielen hyvinvointia sekä nuoruutta ikävaiheena (Erkkö 2006). Sini Vartiainen halusi tutkimuksessaan saada selville, miten pajajakso vaikuttaa nuorten elämänhallintaan ja miten nämä vaikutukset näkyvät (Vartiainen 2008). Paloniemi ja Söderholm (2011) tutkimus käsitteli nuorten kokemuksia nivelvaiheen palveluista.

Tämä aihe tutkimukselle nousi omasta kiinnostuksestani nuorten kanssa työskentelyyn. Mietin mikä voisi olla ajankohtainen tutkimusaihe, ja lopulta löysin Tampereen Silta-valmennuksen, jossa oltiin kiinnostuneita yhteistyöstä. Aiheen valintaan vaikutti myös oma kiinnostus ryhmätoimintaan ja ryhmän ohjaamiseen. Nuorten tilanteesta puhutaan paljon, mutta nuorten oma ääni tuntuu jäävän liian vähälle huomiolle. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli saada ymmärrystä pajatoimintaan osallistuvien nuorten ajatuksista. Huomion keskipisteenä oli nimenomaan toimintaan osallistuvien nuorten näkökulma ja heidän äänensä esiintuominen.

2 TYÖPAJATOIMINTA

Työpajatoiminta on herättänyt viime vuosien aikana enemmän huomiota. Sillä tarkoitetaan sosiaalista yhteisöä, jossa pyritään parantamaan ensisijaisesti pitkään työttömänä olleiden tai syrjäytymisvaarassa olevien nuorten valmiuksia hakeutua koulutukseen, työhön tai yrittäjäksi ohjaus- ja valmennuspalveluiden avulla. Asiakasryhmät työpajatoiminnan alkuvaiheessa olivat melko yhdenmukaisia, esimerkkinä nuoret ammattitaidottomat, joiden tarpeet ja tilanteet olivat suurin piirtein samanlaisia. Tässä tilanteessa pystyttiin järjestämään toimintaa yksinkertaisesti ilman mitään erityisjärjestelyjä. Nykyään asiakasryhmät ovat kuitenkin laajentuneet ja muuttuneet vaativammiksi, joten on selvää, ettei pelkällä yhdellä toimintamuodolla pystytä enää vastaamaan muuttuviin tarpeisiin. (Pekkala 2005, 11-16)

Työpajatoimintaa on ollut Suomessa jo parinkymmenen vuoden ajan. Niiden tavoitteena on parantaa nuoren arjenhallintaa, edistää heidän mahdollisuuksiaan opiskelupaikan saamisessa tai työmarkkinoilla ja antaa valmiuksia päästä elämässä eteenpäin. Työpajan asiakkaana voi olla esimerkiksi työtön nuori, aikuinen, pitkäaikaistyötön tai opintonsa keskeyttänyt nuori. (Ehkäisevää huumetyötä nuorten työpajoilla kehittävän hankkeen loppuraportti 2006, 3, 11–12.) Tässä tutkimuksessa keskitytään nimenomaan nuoriin. Yhdellä työpajalla voi olla toimintatavoiltaan useita erilaisia yksilöitä ja osastoja. Työpajan kautta nuorelle tarjoutuu mahdollisuus olla osa yhteisöä ja tätä kautta vahvistaa hänen sitoutumista ja kiinnittymistä yhteiskuntaan. Tämä voi ehkäistä syrjäytymistä. Nuorten pajatoiminnan ja sen kehittämisen päävastuu on opetusministeriöllä. (Ehkäisevää huumetyötä nuorten työpajoilla kehittävän hankkeen loppuraportti 2006, 3, 12.)

Pajatoiminta nuorten keskuudessa voidaan jakaa kolmeen eri tyyppiin. Ensin on starttipajatoiminta, jossa on mukana henkilöitä, jotka eivät kykene osallistumaan työelämäsuuntautuneeseen pajatoimintaan. Starttipajassa painottuu sosiaalisten taitojen ja arjenhallinnan taitojen tukemiseen. Toisena on työpainotteinen pajatoiminta, jossa on pääpaino työelämään tutustumisessa ja työkokemuksen saannissa. Kolmantena on pajakoulutoiminnassa osa opinnoista suoritetaan työpainotteisesti. (Komonen 2007, 435.)

Työpajoilla nuorten joukko on heterogeeninen, kuten ovat myös nuorten tavoitteet toiminnan suhteen. Työpajatoiminta voidaan sijoittaa johonkin koulutuksen ja työelämän välimaastoon, ja toiminnan tarkoituksena voidaan pitää eräänlaisen elämänpolun löytämistä uudelleen. Nuorten joukko on myös iän puolesta heterogeeninen, sillä työpajoille otetaan monissa kunnissa ensisijaisesti alle 25-

vuotiaita (Pohjantammi 2007, 7). Silta-valmennuksen toiminnassa ja tässä tutkimuksessa mukana on myös vanhempia.

3 NUORUUSAJAN ELÄMÄNHALLINTA

Tässä luvussa keskitytään nuoruusiällä kahteen tärkeään käsitteeseen: elämäntalintaan sekä elämänsuunnitteluun. Nämä käsitteet ovat olennaisia tässä tutkimuksessa, koska työpajatoiminnan yhtenä tärkeänä tavoitteena pidetään elämäntalinnan parantamista (ks. Pietikäinen 2005). Elämänsuunnittelu nousee tärkeäksi käsitteeksi, koska sen avulla voidaan pyrkiä parempaan elämäntalintaan. Tässä luvussa ilmeneviä käsitteitä pohditaan nimenomaan nuoruuden näkökulmasta, mikä on tässä tutkimuksessa olennaista.

3.1 Elämäntalinta

Elämäntalinta käsitteenä on suosittu työpajatoiminnan yhteydessä, sillä sen vahvistaminen on myös yksi työpajatoiminnan tärkeimmistä tavoitteista (Pekkala 2005, 17). Tämä käsite on moniulotteinen, ja sen määrittelyyn vaikuttaa aina se, mistä näkökulmasta ja tieteenalasta käsin sitä tarkastellaan. Suomalaisessa tutkimuksessa J.P Roos (1987) toi elämäntalinnan käsitteenä mukaan. Tässä tutkimuksessa elämäntalinnan käsite tuodaan esille nuoruuden sekä nivelvaiheen mahdollisten ongelmien kautta.

Elämäntalinnan tunnetta voidaan pitää yhtenä ihmisen perustarpeista. Yhteiskunta muuttuu jatkuvasti, ja tämän muutoksen mukana on erittäin vaikea pysyä, jos oma elämäntalinta ja tätä kautta turvallisuuden tunne katoavat. (Heikkonen & Välikangas 2011, 1). Keltinkangas-Järvinen (2008, 29) tuo esille samankaltaisen näkökulman, jonka mukaan elämäntalinnan tunne on ihmiselle erittäin tärkeä, koska nykyajan yhteiskunnassa vallitseva jatkuva epävarmuus ajaa meitä muutokseen ja pakottaa samalla sopeutumaan uusiin vaatimuksiin. Ihminen pyrkii tällöin säilyttämään tunteen oman elämänsä hallinnasta.

Nuoruusaikana ihminen voi kokea paljonkin erilaisia haasteita. Penttinen ja Hautala (2003, 40) ovat todenneet elämäntalinnan määrittelevän sitä, miten yksilö selvää elämässä vastaantulevista haasteista ja vaatimuksista. Yleisesti ottaen Keltinkangas-Järvinen (2008) toteaa, että ihminen, jolla on hyvä ja vahva elämäntalinta pystyy itse vaikuttamaan omaan elämäänsä ja tekemään sellaisia ratkaisuja, joita hän itse haluaa. Tällöin ihminen kokee olevansa vastuussa elämästään ja asettaa itselleen päämääriä, joita on valmis tavoittelemaan. (Keltinkangas-Järvinen 2008, 255.)

Yksilöllisyys on tärkeä huomioonotettava asia, kun halutaan toimia elämänhallinnan edistämiseksi. Nuoret tulevat erilaisista lähtökohdista, joten heidän elämänhallintaansa koskevat tarpeet vaihtelevat paljon. Toisilla elämänhallinnan tunne laskee jo hyvin pienen vastoinkäymisen seurauksena, kun taas toisilla on sietokyky suurempiin kolhuihin ilman, että elämänhallinnan tunne kärsii. (Aaltonen 2003, 17.) Keltinkangas-Järvinen (2008, 15–17) uskoo elämänhallinnan tunteen lähtevän aina itsensä tuntemisesta. Ihmisen tulee tunnistaa omat heikkoutensa sekä vahvuutensa, tunnistaa osaamisensa, mutta myös asettaa omia tavoitteitaan. Minäkuva ja itsetunto ovat siis lähellä elämänhallinnan käsitettä.

3.2 Elämänsuunnittelu

Edellä kuvailtu elämänhallinnan käsite (luku 2) liittyy läheisesti elämänsuunnitteluun. Elämänsuunnittelua voidaan pitää monien tavoitteiden ja niiden tavoittelemisen strategioiden monimutkaisena verkostona. Elämänsuunnittelun avulla helpotetaan elämälle asetettujen tavoitteiden tavoittelua ja vähennetään samalla yksilön epävarmuuden tunnetta. Tavoitteiden rakentuminen sosiaalisesti ja yksilöllisesti ohjaa yksilön toimintaa. Näin voidaankin todeta, että elämänsuunnitteluun liittyvät monet tavoitteet ovat sosiaalisia, kognitiivisia, ja myös ikäsidoonaisia. (Smith 1999, 223–225.) Nuoriin iskostetaan jo usein koulu-ikäisinä individualistisia ajatuksia siitä, että jokainen on niin sanotusti oman onnensa seppä. Tällä voi olla vaikutusta elämänkaaren muotoutumiseen ja tätä kautta nuoren tekemiin valintoihin sekä elämänhallintaan ylipäätään, sillä syy löydetään usein itsestä. (Sundblad 2008, 18.) Työpajatoiminnassa yhtenä keskeisenä tavoitteena on elämänhallinnan ja työvalmiuksien parantaminen (Pekkala 2005, 17).

Nurmi ja Salmela-Aro (2002) ovat kehittäneet teorian koskien oman elämän ohjausta sekä omaa itseä koskevien käsitysten muokkaamista. Mallissa on kolme osaa, joiden ideana on se, että ihmisten omat mieltymykset, toiminnot ja kompetenssi ohjaavat kehitystä. Ensimmäisenä malliin kuuluu *oman elämän ohjaaminen*. Siinä yksilön motivaatio ja sen kognitiivinen työstäminen toimivat pohjana elämän ohjaamiselle. Toisena malliin kuuluu *minän konstruointi*, jossa oman elämän ohjaamisella luodaan pohjaa minäkäsityksen sekä identiteetin muodostumiselle tavoitteellisen toiminnan sekä tavoitteen hyväksi työskentelyn avulla. Kolmas malliin kuuluva ulottuvuus on *ikäsidonnainen ympäristö*. Siinä motivaatiolla on kaksi tarkoitusta, erilaisten ympäristöjen valinta ja sopeutuminen ympäristön muutoksiin, ja ihminen valitsee suunnan elämälleen yksilöllisten motiivi-intressien perusteella. (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 58–61.)

Motivaatio on Nurmen ja Salmela-Aron (2002, 61, 64) mukaan tärkeä ennuste ihmisen elämäkululle. Myös tavoitteiden uudelleen muokkaamisella nähdään olevan tärkeä rooli ihmisen hyvinvoinnille. Jos yksilö pystyy muokkaamaan tavoitteitaan niin, että ne vastaavat esimerkiksi ympäristön muuttumista, johtaa tämä parempaan psyykkiseen hyvinvointiin. Yksilö kohtaa elämänsä aikana erilaisia ikäsidonnaisia rajoituksia ja haasteita. Motivaatio on tässä se, joka määrittelee sen, miten näihin haasteisiin vastataan.

4 NUORUUS JA NIVELVAIHE

Tässä luvussa esitellään nuoruutta ja siihen liittyviä vaiheita. Liikkeelle lähdetään sosiokulttuurisesta kontekstista ja mukaan tuodaan sosiaalipedagogista näkökulmaa nuoruuteen. Sen jälkeen keskitytään nuoruuteen ikävaiheena ja muutamiin seikkoihin, jotka ovat vaikuttaneet nuoruusajan pidentymiseen nykypäivänä. Tämän jälkeen otetaan esille nuoruutta koskeva keskeinen käsite, Jeffrey Arnettin kehittämä *emerging adulthood* ja käsitellään tälle ajanjaksolle ominaisia asioita. Nuoruusajan toinen tärkeä käsite, jota ei voida sivuuttaa, on identiteetti. Käsitettä ei voida sivuuttaa, koska se on tärkeä osa ihmisen kehitystä ja minuutta. Identiteettiä käsitellään tässä tutkimuksessa rajatusti liittyen tiettyyn ikävaiheeseen. Tämä luku tuo ymmärrystä nuoruuteen ja siihen liittyviin erityiskysymyksiin, kuten nivelvaiheen ongelmiin. Tätä kautta voidaan myös paremmin pohtia tutkimuksessa esiin nousevia teemoja.

4.1 Nuoruus sosiaalipedagogisena ilmiönä

Sosiaalipedagogiikkaa voidaan pitää useiden eri kasvatustieteellisten tieteiden yhdistelmänä ja yhtenä pedagogiikan osa-alueena, joka liittyy nimenomaan nuorisoon kohdistuvaan sosiaaliseen työhön (Hämäläinen & Kurki 1997, 113). Myös Kurki ja Nivala (2006) määrittelevät sosiaalipedagogiikkaa sosiaalisuuden ja pedagogiikan kautta. Sosiaalipedagogiikka nähdään kaksinapaisena: sosiaalisena kasvatuksena, joka auttaa ihmistä kasvamaan yhteiskuntaan ja yhteiselämään toisten kanssa. Se nähdään toisaalta syrjäytyneiden ja onnettomina elävien ihmisten kasvatuksellisenä tukemisena arkipäivässä niin, että he kykenisivät kehittämään omaa sekä yhteisönsä elämää. Yksilön ja yhteisön suhde on sosiaalipedagogiikan kiinnostuksen keskiössä yhteiskunnallista keskustelua unohtamatta. (Kurki & Nivala 2006, 11–14.)

Gerd Ibsenin mielestä sosiaalipedagogiikka viittaa tiettyjen pedagogisten insituutioiden muodostamaan kokonaisuuteen, joka syntyi vastaukseksi kaupungistumisen ja teollistumisen aiheuttamaan sosiaaliseen ja pedagogiseen hätään, esimerkiksi sosiaalinen nuorisotyö. Hämäläisen ja Kurjen (1997, 113) mukaan sosiaalipedagogiikkaan tulisi liittää nuorten integroinnin lisäksi yhteiskunnallisten olojen muuttaminen. Myös Theodor Wilhelm (1966) on samoilla linjoilla Ibsenin kanssa, sillä Wilhelmin mielestä nuorison hätä juontaa juurensa modernin teollisen ja teknisen yhteiskunnan rakenteista. Hänen mielestään kaiken sosiaalipedagogisen toiminnan ei tulisi ulottua pelkästään näihin vaarassa oleviin ja laiminlyötyihin nuoriin, vaan kaikkiin. Wilhelm erotti myös

sosiaalipedagogisen työn kolme pääalaa: kotikasvatuksen tukeminen ja korvaaminen, nuorten ammattikasvatuksen tukeminen sekä nuorten vapaa-ajan toiminnan tukeminen. (Wilhelm 1966, 26–30.) José Quintana on osaltaan löytänyt sosiaalipedagogiikan määritelmistä linjauksia, joista nykyään pidetään hyväksyttävänä kahta: sosiaalisen kasvun tukemista ja syrjäytymisen ehkäisemistä (Kurki 2006, 115–116).

Nuorisotyö ja sen monet muodot ovat sosiaalipedagogiikan traditionaalisimpia ja tärkeimpiä toimintakenttiä. Tavoitteina on elämään valmistaminen ja kansalaisuuteen kasvaminen, nuoren persoonan kehittyminen sekä yhteisöllisen sitoutumisen tukeminen. Tässä tukena on sosiokulttuurinen innostaminen, joka tarjoaa nuorisotyölle vakaan perustan. (Kurki 2006, 173.) Sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteena on herättää ihmisen tietoisuutta, se suuntautuu sosiaalisen kommunikaation edistämiseen ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen lisäämiseen. (Kurki 2000, 19.)

4.2 Nuoruus ikävaiheena

Nuoruus on elämänvaihe, johon liitetään uusien kulttuurisesti määräytyneiden roolien ja asemien omaksumista (Horelli ym. 2007, 217). Tämä on eräänlainen kulttuurinen mallitarina, joka kertoo siitä, miten tietyssä asemassa tai tilanteessa olevien ihmisten odotetaan käyttäytyvän. Nämä erilaiset mallitarinat pitävät myös sisällään tietynlaista ymmärrystä tavoiteltavasta elämäkulusta ja yhteiskunnan keskuksesta, sekä marginaaleista. (Jokinen, Huttunen & Kulmala 2004, 16.) Nuoret liikkuvat yhteiskunnallisen jäsenyyden keskiössä ja sen laitamilla. Nuorten paikka ei ole vakiintunut, vaan se on altis muutoksille, oli se sitten paikka aktiivisena osallistujana tai vaihtoehtoisesti syrjäytyneenä. (Horelli ym. 2007, 217.)

Nuoruuden voi ajatella olevan eräänlaista siirtymäaikaa lapsuudesta aikuisuuteen. Kehitystä vievät eteenpäin monet erilaiset muutokset, joista osa liittyy fyysiseen kasvuun, osa ajattelun kehitykseen ja osa taas sosiaalisiin tekijöihin lähimpien ihmisten odotuksista aina yhteiskunnan rakenteisiin. Nuori alkaa olla enemmän vastuussa oman kehityksensä ohjaamisesta, ja nuoruusiän valinnat vaikuttavat omalta osaltaan siihen, minkälaiseksi nuoren elämäkulku muodostuu. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 124.)

Nuoruutta elämänvaiheena voidaan tarkastella myös elämänkaaren käsitteen kautta, ja tätä käsitettä on käytetty paljon psykologian alueella. Käsitteellä tarkoitetaan erilaisia mahdollisuuksia ja

rajoituksia, joita yhteiskunta ja sen instituutiot tarjoavat tai määräävät koskien yksilön elämän valintojen toteuttamista (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 57). Elämänkaari-käsitteen käyttäminen saattaa kuitenkin vääristää todellisuutta, sillä käsite on pitkälti kulttuuri- ja normisidonnainen. Tosiasiassa elämäntapa on yksilöstä toiseen hyvin erilaista sosiologisen näkökulman mukaan, ja yksilöllä on siihen paljon vaikutusvaltaa. (Juutti 1996, 100.) Elämänkaaren käsite on tästä huolimatta hyvä hahmottelemaan niitä elämäntapahtumien rakenteellisia sekä institutionaalisten urien mahdollisuuksia ja rajoituksia, jotka ovat luomassa ihmisten valinnoille ja päätöksenteolle kontekstia. Tämän ovat tuoneet tutkimuksessaan esille Nurmi ja Salmela-Aro (2002). Heidän mukaansa elämäntapahtumien luomiseen vaikuttavat henkilökohtaiset mieltymykset, kompetenssi sekä toiminnot, jotka ovat kaikki ikäsidonnaisia kehitystehtäviä. Nämä erilaiset kehitystehtävät liitetään tiettyihin ikäluokkiin kohdistuviin haasteisiin. Vaikeita elämäntilanteita ja niihin liittyviä valintoja ja päätöksentekotilanteita voidaan kohdata suuntaamalla motivaatiota. Esimerkiksi opintojen ja työelämän eri siirtymävaiheissa olevien nuorten vaikeuksia voidaan paremmin ymmärtää suuntaamalla tutkimuksia siihen, mitä nuoret itse ajattelevat tai tarkastelemalla haasteita ja muutoksia tähän elämänvaiheeseen liittyen. (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 58–66).

Ajanjaksona nuoruus on pidentynyt pitkälle kolmannelle vuosikymmenelle, jos nuoruuden päättymisen kriteereinä pidetään aikuisten keskeisten roolien saavuttamista. Näitä ovat työelämään osallistuminen ja perheen perustaminen, jotka ovat siirtyneet paljon myöhemmälle iälle (Nurmi ym. 2006, 125). Tämä kriteeri on kapea, kun otetaan huomioon se, kuinka paljon nuoria jää työelämän ulkopuolelle saavuttamatta tätä aikuisuuden merkkipylvästä. Aikaisemmin nuoruuden on voitu ajatella rajoittuvan muutaman vuoden ajalle, mutta nyt se on laajentunut jopa kahden vuosikymmenen mittaiseksi ajanjaksoksi. Tätä muutosta ovat edesauttaneet elinkeinorakenteen muutos sekä erityisesti koulutuksen pidentyminen. (Nurmi ym. 2006, 125; Schwartz, Côté & Arnett 2005, 201, 204.)

Käsitteenä ”nuori” saatetaan nähdä hieman ongelmallisena. Nuorilla ei viitata mihinkään tiettyyn homogeeniseen ryhmään, jolla nähtäisiin selkeästi määrittyviä ominaisuuksia (Hoikkala 1991). Nuoruus voidaan määritellä Kellyn (2003, 167) mukaan eri alojen asiantuntijoiden puheessa nimellä *artefact of expertise* (asiantuntijuuden tuotos). Tähän käsitteeseen vaikuttavat eri tieteenalat, media, populaarikulttuuri, politiikka, terveydenhuolto sekä lainkäytön eri kentät. Näiden kenttien kautta määritellään nuoriin kohdistuvia uhkia ja mahdollisuuksia.

Nuorten työttömyydestä, koulupudokkuudesta ja syrjäytymisestä on käyty julkista keskustelua jo muutaman vuoden ajan paikoin melko kiivaana. Jyrki Katainen otti hallituksensa ohjelmassa

tavoitteeksi toteuttaa nuorten yhteiskuntatakuu eli nuorisotakuu vuoteen 2013 mennessä. (Eduskunnan kirjasto, www-sivusto). Nuorista keskusteltaessa käytetään syrjäytynyt-käsitettä, joka on jo itsessään leimaava ja kategorisoiva. Tämänkaltainen kategorisointi voi olla jo itsessään syrjäyttävää ja tuottaa tässä tapauksessa nuorille leimattuja identiteettejä. Nuori ei välttämättä ota omakseen tätä annettua identiteettiä, vaan voi vastapuheen avulla yrittää irrottautua siitä. Vastapuheella Jokinen ym. (2004) viittaavat sellaisiin puhetapoihin, joilla voidaan pyrkiä kyseenalaistamaan itsen kohdistuvia määritelmiä tai muuttamaan niitä toisenlaisiksi. Omaan identiteettiin kohdistuvaa kielteistä määrittelyä vastaan on kuitenkin erityisen haastavaa puhua. (Jokinen ym. 2004, 11; Juhila 2004, 20).

4.3 Muotoutuva aikuisuus

Nuoruuden ajatellaan yleisesti sijoittuvan noin 10. ikävuodesta 19:nteen. Kuitenkin nuorten tutkimuksessa jo melkein vuosisata sitten tutkija G. Stanley Hall (1904) ulotti nuoruuden määritelmässään koskemaan 14–24 -vuotiaita ihmisiä. Tämä ikähaarukka on miltei sama, jolle amerikkalainen psykologi Jeffrey Arnetin määritteli muotoutuvan aikuisuuden vaiheen sijoittuvan. (Arnett 2000, 476.) Muotoutuva aikuisuus tuo esille elämänkaaren orastavan aikuisuuden vaiheen. (Vehviläinen 2006; Arnett 2000)

Muuttunut nuoruus viime vuosikymmenten aikana on johtanut siihen, että Jeffrey Arnett (2000) näki tarpeen uuden käsitteen määrittämiselle, koskien 18-25 -vuotiaita nuoria, *muotoutuva aikuisuus eli emerging adulthood*. Arnett on tutkinut ilmiötä lähinnä Yhdysvalloissa, mutta ulottaa käsitteen käytön teollistuneisiin hyvinvointivaltioihin. Teollistuneissa maissa myöhäisnuoruuden jälkeisinä vuosina tapahtuu merkittäviä muutoksia ja tärkeitä asioita. Näinä vuosina monet rakentavat esimerkiksi pohjaa työuralle, valmistuvat koulusta, perustavat perheen ja vakiintuvat. Jälkikäteen ihmiset nimeävät elämänsä merkittävimpiä asioita tapahtuneen tällä ajanjaksolla. Ajanjaksoa kuvaa se, kuinka yksilö ei ole enää nuori, mutta ei ole saavuttanut aikuisuuttakaan. Kun yksilö on päässyt irti lapsuuden ja nuoruuden riippuvuudesta, mutta ei ole vielä päässyt monien vastuiden maailmaan, jotka ovat aikuisille normatiivisia, saattaa hän kokeilla erilaisia vaihtoehtoja ja suuntia elämässään esimerkiksi rakkauden ja työn saralla. (Arnett 2000, 469.)

Arnett perustelee käsitteen tarpeellisuutta esimerkiksi Erik Eriksonin kehityspsykologiseen teoriaan. Erikson pohjaa kehityksen erilaisten kriisien ympärille, jotka auttavat muovaamaan nuoren elämää.

Myös Daniel Levinsonilla (1978, 322–323) on samankaltainen näkökulma oman teoreettisen näkemyksensä kanssa kuin Eriksonilla. Tähän samaiseen aikakauteen liittyvä tunnettu kehitysteoria on Kenneth Kenistonilla, joka määrittelee nuoruuden erilaisten roolien kokeiluksi ja sijoittaa sen myöhäisnuoruuden ja aikuisuuden välille (Arnett 2000, 470).

Tänä ikä kautena nuorilla on väestötieteellisesti vaikeasti ennustettava status yhteiskunnassa. Talcott Parsons puhui tästä ikäkaudesta roolittomana roolina, mutta tämän termin voidaan katsoa sopivan paremmin muotoutuvaan aikuisuuteen. Ikävaiheessa olevilla on yleensä laajemmat mahdollisuudet erilaisiin aktiviteetteihin, sillä heitä eivät sido erilaiset roolivaatimukset. Tämä väestötieteellinen epävakaus johtuu kyseisen ikäkauden kokeellisesta ja tutkivasta luonteesta. Kuitenkin mitä lähemmäs nuorta aikuisuutta ihminen kasvaa, sitä vakaammaksi elämä muuttuu kestävämpien valintojen myötä. (Arnett 2000, 471.)

Muotoutuvan aikuisuuden aikana nuoret eivät myöskään itse näe itseään vielä aikuisina. Toisaalta he eivät näe itseään enää nuorinakaan. Tämä viittaa myös subjektiiviseen tunteeseen siitä, että he ovat jättäneet nuoruuden taakseen, mutta eivät ole saavuttaneet aikuisuutta. Subjektiiviseen tunteeseen aikuisuudesta vaikuttavat hyvin vähän väestötieteelliset muutokset, kuten valmistuminen koulusta, perheen perustaminen ja vakiintunut työpaikka. Nuoret eivät välttämättä osaa nimetä vaihetta jossa elävät, koska yhteiskunnalla ei ole nimitystä tälle vaiheelle. He ovat kahden ikävaiheen välissä. Ikä on kuitenkin karkea merkki aikuisuuden saavuttamisesta. Vasta kolmannen vuosikymmenen tienoilla suuri osa ihmisistä alkaa tuntea olevansa aikuisia. (Arnett 1997; 2000, 471–472.)

4.4 Identiteetti muotoutuvan aikuisuuden aikana

Erikson määritteli identiteetin verrattuna rooliristiriitaan keskeiseksi nuoruuden kriisiksi. Tästä lähtien identiteetin tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena on ollut nuoruusaika. Teollistuneet yhteiskunnat ovat luoneet sijaa pitkittyneelle nuoruudelle ja tätä kautta pidennetylle identiteetin tutkiskelulle. Suurin osa identiteetin tutkiskelusta tapahtuu juuri näinä, ikävuosina 18–25. Tutkimuksissa on pääasiassa keskitytty nuoruusikään, vaikka on osoitettu, että identiteetin rakentuminen ei pääty 18. ikävuoteen mennessä. Identiteettiin liittyvät asiat muotoutuvan aikuisuuden aikana jakautuvat pääosin kolmeen identiteetin tutkimisen alueeseen: rakkauteen, työhön ja maailmankuviin. Kaikissa näissä alueissa identiteetin tutkimisen prosessi alkaa jo

nuoruusiässä, mutta tapahtuu suurimmilta osin muotoutuvan aikuisuuden ikävaiheessa. (Arnett 2000, 473.) Muotouvan aikuisuuden yhtenä piirteenä voidaan pitää psykososiaalista moratoriumia eli selvittelyvaihetta, jolla tarkoitetaan ajanjaksoa, jolloin nuori kokeilee erilaisia identiteettivaihtoehtoja ilman, että sitoutuu mihinkään pysyvästi (Shwartz ym. 2005, 204).

Erik Erikson on yksi johtavia teoreetikkoja identiteetin muodostamisen saralla. Eriksonin kehitysteoria tarjoaa psykologisia, sosiaalisia, kulttuurisia sekä historiallisia näkökulmia ja tekijöitä, jotka muovaavat nuoruutta ja aikuisen identiteetin muotoutumista. Hänen tarkoituksenaan oli siis muodostaa niin sanottu biopsykososiaalinen teoria. Eriksonin teoria pohjautuu kahdeksaan psykososiaalisen kehityksen vaiheeseen. Perustavanlaatuinen oletus tässä teoriassa on se, että ihmiset ovat taipuvaisia pyrkimään saamaan kompetenssia vuorovaikutustilanteista heidän sosiaalisista ympäristöistään. Tämä oletus tarjoaa pohjan identiteetin yhden osan, egon muodostumiselle. (Côté & Levine 2002, 92.)

Jälkitekollistuneen läntisen maailman ja yhteisöllisen kulttuurin muuttuminen yksilöllisempään suuntaan on aiheuttanut sen, että ihmiset ovat aikaisempaa enemmän yksin valintojensa kanssa. Tämä tarkoittaa sitä, että muotouvan aikuisuuden vaiheessa olevia nuoria vaaditaan olemaan yksilöllisiä ja kohtaamaan ongelmansa itse. Nuoret, jotka pystyvät rakentavasti kohtaamaan ongelmia ja selvittämään ne yksin, muodostavat todennäköisemmin eheämmän tunteen identiteetistään kuin ne, jotka eivät tähän prosessiin itse pysty. Tämä voi johtaa myös siihen, että nuoret, jotka eivät kykene muodostamaan eheää identiteettiä, eivät pysty hyödyntämään yhteiskunnan mahdollisuuksia niin, hyvin kuin se olisi mahdollista. (Schwartz ym. 2005, 203.) Identiteetti on kasvatuksellisesti tärkeä asia, se antaa kiinteyttä ja merkitystä elämälle yhteisössä (Kurki 2006, 129).

4.5 Nivelvaiheen riskit syrjäytymiselle siirryttäessä peruskoulusta eteenpäin

Kriittisinä hetkinä nuoruuden aikana näyttävät olevan eri siirtymät koulutusjärjestelmien sisällä ja tämän jälkeen sijoittuminen työelämään (Mäkinen 2015, 104). Opetushallitus on käyttänyt Nuorten osallisuushankkeessaan käsitettä *nivelvaihe* kuvaamaan koulutusasteiden välistä siirtymää. Hankkeessa mielenkiinnon kohteena on peruskoulun ja toisen asteen välinen vaihe, mutta yleisesti ottaen nivelvaiheesta voidaan kuitenkin puhua missä tahansa kahden koulutusmuodon välisessä taitekohdassa. Nivelvaiheeseen voidaan tyypillisesti sisällyttää kaikki 16–24 -vuotiaat nuoret. Tämä

siirtymävaihe on tärkeä senkin osalta, että nuori suunnittelee tulevaisuuttaan etenkin jatkokoulutuksen kannalta, selkeyttää valintoja koskien tulevaisuutta sekä tekee niiden välisiä päätöksiä. Kaikki tämä on olennaista työelämään siirtymisen kannalta ja sinne sijoittumisessa. Peruskoulun jälkeinen nivelvaihe on tyypillisesti lyhyt ja melko ongelmaton, mutta toisen asteen koulutuksen jälkeinen nivelvaihe voi kestää paljon pidemmän aikaa. (Vehviläinen 2006, 31.)

Yksi suomalaisen koulutusjärjestelmän taitekohdista on peruskoulun viimeisellä luokalla tapahtuva yhteisvalinta. Peruskoulun jälkeen nuoret erkaantuvat eri koulutuspoluille. Lukioihin siirtyy suurin osa nuorista, noin 57 prosenttia, kun taas ammatillisiin oppilaitoksiin siirtyy nuorista noin 32 prosenttia. Yhteisvalinnan voidaan sanoa olevan melko tehokas, sillä vain 2–3 prosenttia nuorista ei hae yhteisvalinnan kautta jatko-opiskelupaikkaa lainkaan, vaikkakin noin 10 prosenttia jättää aloittamansa toisen asteen koulutuksen. Vaikka yleissivistävä ja ammatillinen koulutus ovat vuosien varrella lähestyneet toisiaan, niihin liitetään kuitenkin hyvin erilaisia mielikuvia. Lukioihin liitetään nuori, jolla on hyvä koulumenestys. Ammatilliseen koulutukseen liitetään mielikuva kädentaidoista, ja siitä, että haluaa kiinnittyä nopealla tahdilla työelämään. Nuoret kuitenkin näkevät asioita hieman monipuolisemmin, lukio nähdään esimerkiksi väylänä korkeakouluopintoihin tai odotuspaikkana, kunnes tietää mitä haluaa tehdä. (Pirttiniemi & Päivänsalo 2001, 9.)

Eri koulutusväylille hakeutuminen eroaa muun muassa siinä, että lukioon pääsyä pystyy paremmin ennustamaan ammatilliseen koulutukseen verrattuna. Ammatillisella puolella kaikki alat eivät kiinnosta nuoria, jolloin osa jää ilman koulutuspaikkaa peruskoulun päättymisen jälkeisenä syksynä. (Pirttiniemi & Päivänsalo 2001, 10.) Kuitenkin suuri osa ilman opiskelupaikkaa jääneistä nuorista jää koulutuksen ulkopuolelle vain hetkellisesti, ja he saavat paikan jo seuraavana keväänä (Kivelä & Ahola 2007, 17). Nuoret voivat olla myös melko passiivisia koulupaikan hakemisen suhteen, tai jättävät koulutuksen kesken nopeasti. Opiskelun keskeytyminen nähdään syrjäytymisen riskitekijänä. Peruskouluaikana opintojen keskeytyminen on melko harvinaista, mutta yksilölle se tekee jatko-opintoihin pääsyn vaikeammaksi. Tavallisimmin opinnoista poisjääminen tapahtuu 9. luokalla opiskeluhaluttomuuden, perhetilanteen tai sopeutumisvaikeuksien vuoksi. Pahimmillaan opintojen keskeytyminen johtaa myös yhteiskunnasta syrjäytymiseen, koska ammatillisen koulutuksen myötä työpaikan saanti vaikeutuu, ja tätä kautta valinnanmahdollisuudet elämässä kaventuvat. (Pirttiniemi & Päivänsalo 2001, 10.)

Takala (1992, 33) toi syrjäytymiskeskusteluun mukaan käsitteen kouluallergia, jolla kuvaillaan oiretta nuoren vieraantumisen sekä syrjäytymisen koulumaailmasta, sen normeista ja tavoitteista. Koulu ei tarjoa kaikille nuorille sitä, mitä he haluavat ja tarvitsevat, ja tämä vaikeuttaa nuoren

sopeutumista koulumaailmaan. Turhautuminen voi johtua myös monista toistuvista epäonnistumisista ja kokemuksista siitä, että ei pärjää. Nuoret saattavat tätä kautta kokea koulunkäynnin ajan tuhlaamisena. Heillä saattaa olla toiveena työelämä, mutta harvemmin heillä on mahdollisuuksia siirtyä sinne.

Meriläinen toteaa (1996, 118), että syrjäytymisriskin kannalta oleellista on nuorten ongelmien kasautuminen. Näitä ovat esimerkiksi koulupinnaus, ilkeä ja päihteiden käyttö. Peruskoulussa riskiryhmään kuuluvat ne, jotka käyvät koulua vailla motivaatiota ja selviävät niin kutsutuilla armovitosilla. Tässä tapauksessa nuori ei saa itselleen peruskoulusta niitä perusvalmiuksia, joita tarvitaan yhteiskunnassa ja elämässä toimimiseen. Tällaisten nuorten kohdalla mahdollisuus jatko-opintoihin pääsemiseen tai siellä selvityminen nähdään heikkona.

Takala kertoo (1992, 166) syrjäytymisen selittävän sitä, kuinka jo koulussa tietty osa oppilaista valikoituu vetäytyjiksi tai häiriköiksi ja tätä kautta joutuu heikompaan asemaan työmarkkinoilla. Heikon taustan vuoksi koulutuslaitos voi olla vain yksi lenkki lisää syrjäytymisketjussa, ja pahimmillaan vieraantuminen koulusta ja muista ikätovereista johtaa syrjäytymiseen koulutuksesta, työsaannista sekä normaalista aikuistumiskehityksestä. Tämä näkyy muun muassa siinä, että työvoimatoimistoissa koulunsa keskeyttäneet nuoret ovat osoittautuneet erityisen ongelmallisiksi nuoren ikänsä ja yleisen jäsentymättömyytensä vuoksi. Jäsentymättömyydellä tarkoitetaan sitä, että heillä ei välttämättä ole selkeää kiinnostusta mihinkään, ja he ovat koulu- ja koulutuskielteisiä. Mitä pidemmälle syrjäytyminen etenee, sitä kauemmas nuoret ajautuvat yhteiskunnan käytännöistä.

Keskeisessä asemassa syrjäytymisessä on perhe ja lähiympäristö, ja syrjäytyminen voi alkaa jo kotona ennen kouluikää. Jos lapsen tai nuoren kohdalla tapahtuu lähiympäristön murenemistä, voi seurauksena olla sosiaalisen tuen ja kontrollin heikkenemistä. Sosiaalisten tukirakenteiden heikkeneminen voi vähentää nuoren omia mahdollisuuksia vaikuttaa elämäänsä. Syrjäytymisketjun jatkuessa koulustakin voi muodostua syrjäyttävä mekanismi, syntyy ikäänkuin syrjäyttäviä ketjuja kohti täydellistä syrjäytymistä. (Takala 1992, 37–38.)

Takala (1992, 161–162) esittää syrjäytymisprosessin vaiheet seuraavanlaisesti:

1. Vaikeudet koulussa, kotona tai sosiaalisessa ympäristössä
2. Koulun keskeyttäminen tai alisuorittaminen (ts. kouluallergia)
3. Työmarkkinavaihe, jossa ajaututaan huonoon työmarkkina-asemaan
4. Täydellinen syrjäytyminen (työn vieroksuminen, sosiaaliavustuksien avulla toimeentulo, eristäytyminen tms. marginalisoituminen)
5. Laitostuminen tai eristäminen muusta yhteiskunnasta

Analyysi 18–27 –vuotiaiden nuorten sosiaalisten suhteiden verkostoista on osoittanut, että nuori voi olla marginaalissa esimerkiksi työelämässä olematta silti syrjäytynyt muilla ulottuvuuksilla, kuten ihmissuhteissa. Nuorten syrjäytyminen ei siis ole niin yksisuuntaisesti kumuloituvaa kuin yleisesti ehkä oletetaan. Työstä syrjäytyminen ja sosiaalinen syrjäytyminen eivät kasaudu automaattisesti samoille nuorille aikuisille. Syrjäytymisellä voidaan katsoa olevan monia ulottuvuuksia, mutta kehitys näillä ulottuvuuksilla ei ole aina samansuuntaista. (Heikkinen 1999, 26.)

Tärkeää on se, että koulun keskeyttämisen perusteita seurataan, jotta tiedetään, milloin keskeyttäminen on perusteltua ja ymmärrettävää opiskelijan koulutusuran tai elämäntilanteen näkökulmasta ja millaisiin asioihin voidaan mahdollisesti vaikuttaa auttavien toimenpitein. Suurimmaksi keskeyttämisen syyksi on noussut epäonnistunut koulutusvalinta, tässä taustalla useimmiten se, ettei opiskelija ollut päässyt ensisijaisesti toivomalleen koulutuslalle. Tällöin motivaatio opiskeluun oli jo alunalkaen heikko. Muita vaikuttavia tekijöitä saattaa olla se, että opinnot eivät vastanneet ennako-odotuksia. Alan valinta oli ehkä varhainen, opiskelun tavoitteet epäselkeät tai esiintyi erilaisia oppimisvaikeuksia. Henkilökohtaisia syitä olivat vaikea elämäntilanne, kotivaikeudet, runsas päihteidenkäyttö ja rikokset. Terveydellisinä syinä oli useimmiten psyykkisiä sairastumisia tai oireilua, esimerkiksi masentuneisuutta. (Pirttiniemi & Päivänsalo 2001, 12–13.)

Koulutuksen vaikutus nuoren elämäkulussa on merkittävä. Sen kautta nuori saa mahdollisuuksia, mutta sen puute estää näiden mahdollisuuksien toteutumista, esimerkkinä työelämään siirtyminen. Peruskoulun jälkeen olisi siis tärkeää pysyä koulutuksen ja ohjauksen piirissä. Opinto-ohjaus nousee tässä vaiheessa tärkeään asemaan. Sen tarkoituksena on tukea opiskelijan selviytymistä

opinnoista ja opiskelijan tulisi saada tietoa tutkinnoista, niiden muodostumisesta ja sisällöistä sekä tukea opiskeluunsa ja elämäänsä liittyvissä ongelmakohdissa. (Pirttiniemi & Päivänsalo 2001, 13–14.) Lappalainen (1999) on tutkinut oppilaiden tuen tarvetta ja saanut selville, että yli puolella oli erityisen tuen tarvetta sekä peruskoulun että toisen asteen koulutuksen puolella. Erityisesti tulevaisuuden suunnittelussa kaivattiin apua.

Myös opetussuunnitelmassa linjaus oppilaanohjaukseen on pysynyt samana, sillä peruskoulussa tapahtuvassa oppilaanohjauksessa nuoren tulee saada ammatinvalinnan ja jatkokoulutuksen kannalta tarpeellisia valmiuksia ja tukea näihin asioihin. Oppilaanohjauksessa yksi päätavoite on edistää oppilaan kasvua ja kehitystä sillä tavalla, että oppilaat pystyvät näitä valmiuksia kehittämään. Ohjauksessa tuetaan erityisesti niitä, jotka ovat peruskoulun jälkeen jäämässä ilman jatkokoulutuspaikkaa. Peruskouluilta odotetaan hyvin toimivaa yhteistyötä muun muassa toisen asteen oppilaitosten kanssa. Yhteistyö tulee tärkeään asemaan erityisesti tukea tarvitsevan nuoren kohdalla, kun hänen opintojensa jatkumista pyritään turvaamaan. (Opetushallitus 2014, 442, 445; Opetushallitus 1994, 38–39.)

Perusopetuksen aikana edistetään oppilaiden opintojen sujuvuutta nimenomaan opintojen nivelvaiheessa, vaikka ohjaustoiminnan tuleekin muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Tähän nivelvaiheen sujuvuuden edistämiseen vaikutetaan opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. (Opetushallitus 2014, 442.) Oppilaiden jatkokoulutuspaikkojen tunteminen on pelkästään eduksi myös opetussuunnitelmatyön kannalta (Pirttiniemi & Päivänsalo 2001, 17). Oppilaanohjauksen tarkoituksena on yhdistää koulu yhteiskunnan ja työelämän kanssa, ja tällä tavoin ehkäistään myös syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Erityisesti peruskoulun viimeisten kolmen vuoden aikana jokaista oppilasta ohjataan kehittämään oppimisen taitojaan ja opiskelunvalmiuksiaan. Oppilaille pyritään antamaan valmiuksia muuttuvissa elämäntilanteissa selviytymiseen, opintojen nivelvaiheisiin sekä työuran erilaisiin siirtymiin. Ohjauksen tavoitteena voidaankin pitää oppilaan toimijuuden ja oma-aloitteisuuden vahvistamista, jotta koulutus- ja uravalintoja koskevat päätöksenteot helpottuisivat. (Opetushallitus 2014, 442.)

Työelämän rakenteellinen muutos ja epävarmat työmarkkinat, jotka pääosin koostuvat epäjatkuvien työsuhteiden yleistymisestä ja korkeasta nuorisotyöttömyydestä, eivät enää samalla tavalla takaa varmaa ja vakaata siirtymää aikuisuuteen ja itsenäisyyteen kuten aiemmin on ehkä ollut. Tämä tarkoittaa sitä, että työelämään siirtyminen kestää myös ajallisesti pidempään kuin aiemmin. (Sulkunen 1999, 137; Giddens 2001, 327; Jokisaari 2005, 69.)

5 RYHMÄMUOTOISTA TOIMINTAA

Seuraavaksi esitellään ryhmää ja siihen liittyvää käsitteistöä. Ryhmään liittyvä tematiikka on olennaista tässä tutkimuksessa, koska pajatoiminnassa toimitaan ryhmämuotoisesti ja tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita muun muassa vertaisten merkityksestä. Toiminta pajalla tapahtuu yhteisöllisesti, vaikka yksilöohjausta on myös tarjolla. Tässä luvussa lähdetään ensin liikkeelle ryhmän määrittelystä, eli miten ihmisjoukko määrittyy ylipäätään ryhmäksi. Sitten käydään läpi ryhmän vaiheita, jotka vaikuttavat ryhmän työskentelyyn. Ryhmän sisällä tapahtuu paljon asioita ja toiminta on kokonaisvaltaista. Tätä tarkastellaan lyhyesti ryhmän ulottuvuuksien kautta. Viimeisenä käydään läpi ohjaukseen ja valmennukseen liittyviä asioita.

5.1 Ryhmän määrittelyä

Eri tutkijat ovat määritelleet ryhmän hieman eri tavalla. Suoninen (2011, 186) määrittelee ryhmää siten, että pienin mahdollinen ryhmäksi käsitettävä yhteisö olisi kaksi henkilöä, joiden välillä on vuorovaikutusta sekä tunne jonkinasteisesta yhteen kuulumisesta. Yhteenkuuluvuus riippuu paljolti yhteisön koosta, kiinteydestä sekä tavoitteiden samankaltaisuudesta. (Suoninen ym. 2011, 186.) Kuitenkin ryhmän käsite voidaan Suonisen ym. (2011) mukaan varsinaisesti ottaa käyttöön vasta silloin, kun 4-12 henkilöä kokoontuu kasvokkain. Ryhmän jäsenten lukumäärä ei kuitenkaan vaikuta siihen, kokeeko jäsen olevansa osallisena. (Suoninen ym. 2011, 186–187.)

Ihmisen sosiaalisuutta ja ryhmän vetovoimaisuutta on perusteltu muun muassa kognitiivisen näkökulman avulla. Sen mukaan ihmisellä on tarve ymmärtää ja tulkita ympäristöään siinä selviytyäkseen. Minän määrittelyyn tarvitaan toista ihmistä sosiaalisen vertailun teorian mukaan, ja tälle pohjalle rakentuu nykyään käytetty sosiaalisen identiteetin lähestymistapa. (Suoninen ym. 2011, 187.) Ryhmän sisällä alkaa jäsenten keskinäisriippuvuuden vuoksi syntyä uusia ilmiöitä, jotka liittyvät ryhmän sisäiseen prosessiin. Näitä ovat normit, roolit, status, viestintä sekä kiinteyden eli *koheesio*. Ryhmätoiminnan lopussa on syytä kuitenkin kiinnittää huomiota koheesioon. Jos se on liiallista, sitä on pyrittävä vähentämään. Ryhmän tavoitteena on nimittäin se, että osallistujat tulevat toimeen myös ilman ryhmää ja saavat ryhmän kautta taitoja ja kokemuksia elämää varten. Ryhmän jäsenten riippuvuuden ryhmästä tulisi lopulta vähentyä. (Vilén ym. 2002, 278.)

Ryhmän toimintaa määrittelevät normit, jotka ovat yhteisön yleisesti hyväksytyjä tapoja ajatella, tuntea tai käyttäytyä. Suoninen ym. (2011, 188) kertoo, että normeja kannatetaan ja niiden noudattamista odotetaan, koska niiden uskotaan määrävän sen, mikä on oikein ja millä tavalla on hyväksyttyä käyttäytyä. Normit ohjaavat ryhmän toimintaa ja edistävät sen tavoitteita, mutta estävät myös ryhmän kannalta epäsuotuisaa toimintaa. Ne auttavat myös pitämään yllä yhdenmukaisuutta ryhmän sisällä. (Suoninen ym. 2011, 189.)

Ryhmällä on aina kaksi tehtävää. *Perustehtävällä* tarkoitetaan työtä, jota ryhmän on tarkoitus tehdä, ja jota varten se on olemassa. Tämän lisäksi ryhmän tulee säilyttää *kiinteytensä* eli pysyä ryhmänä erilaisissa muuttuvissa olosuhteissa. Ryhmällä on kyky oppia, mutta se onnistuu harvoin ilman, että joku ohjaa sen toimintaa ja osoittaa, miten ryhmän jäsenet voivat olla toisilleen hyödyksi eri tilanteissa, käsitellä toistensa asioita, antaa palautetta sekä oppia toistensa kokemuksista. Perustehtävä määrittelee myös osaltaan sen, mikä on ryhmän ihannekoko, sillä suurryhmässä ryhmän työskentelyä voivat haitata esimerkiksi ryhmän hajaantuminen pienemmiksi alaryhmiksi, vaikka suurryhmässä onkin enemmän osaamista ja potentiaalia. (Vilén ym. 2002, 279.) Ohjaajan rooli ryhmässä on tärkeä myös sen vuoksi, että ryhmästä saadaan ympäristö, jossa jokainen yksilö voi edetä omassa prosessissaan. Ryhmänohjausta voidaan siis ajatella yhteisön toimijuuden tukemisena. (Vehviläinen 2014, 80.)

5.2 Ryhmän vaiheet

Sosiaalipsykologien mukaan ryhmän kehitykseen kuuluvat seuraavat viisi eri vaihetta: muodostuminen, kuohuminen, normeista sopiminen, suorittaminen ja päättäminen. Ryhmä ei välttämättä käy näitä kaikkia vaiheita toimintansa aikana läpi, tai sitten voi olla, että kaikki vaiheet toteutuvat. Vaiheet voivat toteutua myös hieman limittäin ja jo ohitettuun vaiheeseen voidaan myös palata. (Tuckman 1965, 348-99; Pennington 2005, 72.) Se, meneekö tämän tutkimuksen kohdalla ryhmän vaiheet lineaarisesti on eri asia. Tähän vaikuttaa muun muassa se, että ryhmään saattaa tulla jatkuvasti uusia jäseniä, ja jotkut jäsenet poistuvat ryhmästä. Ryhmä saattaa toimia johdonmukaisesti vaiheesta toiseen, mutta ryhmän sisällä yksilöiden roolit voivat muuttua sitä mukaa kun ympärillä oleva ryhmä muuttuu.

Muodostumisvaiheessa (forming) ryhmän jäsenet vasta tutustuvat toisiinsa ja saavat tietoa toistensa ajatuksista ja asenteista. Jos ryhmälle on jo muodostunut johtaja tässä vaiheessa, on ensiksi tärkeää,

että ryhmälle luodaan rakenne ja laaditaan myös perussäännöt. Toiseksi on tärkeää, että ryhmä alkaa suuntautua sille asetettuun tehtävään, ja että tavoitteista sovitaan yhteisesti. Tämän vaiheen tavoitteena voidaan pitää sitä, että ryhmän jäsenten mielestä ryhmälle on syntynyt oma identiteetti. (Tuckman 1965, 348–99; Pennington 2005, 72.)

Kuohuntavaiheen (storming) aikana ryhmän jäsenten välillä olevat erilaiset pyrkimykset ja tavoitteiden yhteensovittaminen saattavat aiheuttaa ristiriitoja. Ryhmän jäsenten välillä voi esimerkiksi olla eriäviä mielipiteitä sen suhteen, mitkä ovat ensisijaisia tehtäviä ryhmän onnistumisen kannalta. Tässä vaiheessa kuitenkin ryhmän jäsenten tulee neuvotella ja käydä ikäänkuin kauppaa näiden asioiden suhteen, jotta toiminnassa päästään eteenpäin. Tässä kohtaa ryhmän johtajalla on tärkeä rooli, sillä hänen tulee ratkaista ja hallita ristiriitoja, ja saada ryhmä organisoitua, jotta toiminta on mahdollisimman tehokasta. Tämän vaiheen epäonnistuessa ryhmä saattaa hajota tai muuttua kyvyttömäksi suorittamaan tehtävänsä. (Tuckman 1965, 348–99; Pennington 2005, 73.)

Kolmannessa, *normeista sopimisen* (norming) –vaiheessa ryhmään on saattanut syntyä jo jonkin verran koheesiota ja ryhmä tiivistyy. Tässä kohtaa myös ryhmäidentiteetin tulisi vahvistua, ja mahdolliset ristiriidat on selvitetty. Vaikka ryhmän kesken vallitseva kiinteys on hyvä asia, riskinä voi olla liiallinen kiinteys, jolloin keskittyminen perustehtävään vaarantuu. (Tuckman 1965, 348–99; Pennington 2005, 73.)

Suoritusvaiheessa (performing) ryhmän tulisi olla tehtävän suorittamiseen uppoutuneena. Aikaisemmassa vaiheessa hyvin ryhmän vaiheista suorituneet ryhmän jäsenet pystyvät työskentelemään yksilöinä, pienryhminä tai koko ryhmän kesken työskennellen. Ryhmän jäsenten välinen keskinäisriippuvuus on tärkeää, sillä se takaa jäsenten yhteistyön ja sitoutumisen työhön. (Tuckman 1965, 348–99; Pennington 2005, 73.)

Viimeinen vaihe, *päätösvaihe* (adjourning), käydään läpi usein tietynlaisissa ryhmissä, jotka on koottu jotakin tiettyä tehtävää varten ja jonka jälkeen toiminta loppuu. Ryhmästä, joka on toiminut hyvin yhteen ja muodostunut kiinteäksi, on ryhmän jäsenten kannalta vaikea luopua. Virallisen yhdessäolon jälkeen jäsenet voivat kuitenkin tavata epävirallisesti. (Tuckman 1965, 348–99; Pennington 2005, 73–74.)

5.3 Ryhmän ulottuvuudet

Tietyt ryhmän rakentumiseen sekä ryhmän prosessiin liittyvät tekijät, jotka edelleen vaikuttavat siihen, onnistuuko ryhmä tehtävässään, vaikuttavat pienryhmissä riippumatta siitä, mikä ryhmän tarkoitus on. Ryhmänohjauksen kannalta olennaista on tunnistaa avaintekijät, jotka vaikuttavat tuloksekkaaseen vertaisryhmätyöskentelyyn sekä yhteistyöhön. (Nummenmaa & Lautamatti 2004, 110.) Ryhmäprosessissa voidaan erottaa seuraavat kolme ulottuvuutta toisistaan: kognitiivinen, sosiaalinen ja emotionaalinen. Näiden kaikkien kolmen ulottuvuuden tarkastelu mahdollistaa ryhmän toimintaan vaikuttavien tekijöiden kokonaisvaltaisemman ymmärtämisen. Ulottuvuuksien tarkastelu mahdollistaa myös ymmärryksen siitä, mikä merkitys ryhmällä voi olla oppimisen, hyvinvoinnin ja voimavarojen lähteenä.

Kognitiivinen eli tiedollinen ulottuvuus on luultavimmin se, johon useimmiten kiinnitetään huomiota. Tässä ulottuvuudessa huomio kiinnittyy siihen, miten tiedolliset rakenteet ryhmän jäsenten välillä integroituvat ja muovautuvat ryhmän tehdessä yhteistyötä. Tämän ulottuvuuden kannalta keskeisin käsite on yhteisesti jaettu tietämys (socially shared cognition), mikä voidaan saavuttaa, kun ryhmässä saavutetaan riittävä yhteisymmärrys työskentelyn kohteesta sekä ryhmän tiedollisista päämääristä ja suunnista. Tämän saavuttamisessa tärkeä elementti on yhteisen ymmärrysperustan luominen (grounding). Siinä varmistetaan osapuolten välillä tiedollisten näkökohtien ymmärtämisestä riittävän yhdenmukaisella tavalla ja korjataan mahdollisia väärinymmärryksiä. Yhteisesti jaetulle ymmärrykselle on tärkeää tasapuolinen osallistuminen ryhmän jäsenten keskuudessa (Korhonen & Nummenmaa 2012, 188).

Sosiaalinen ulottuvuus pitää sisällään ryhmäytymisen, yhteenkuuluvuuden, ryhmän toimintanormit, sosiaaliset suhteet sekä oppimiskulttuurin, jotka säätelevät ryhmän toiminnan reunaehdoja. Ryhmä käy läpi tiettyjä ryhmäytymiseen ja kehittymiseen liittyviä vaiheita, joita kuvailtiin aiemmin. Ryhmän perustehtävän suorittamisen kannalta keskeinen käsite on yhteenkuuluvuuden tunne, koheesio (cohesion). Yhteenkuuluvuuden laatu ja ryhmän kiinteys vaikuttavat huomattavasti siihen, onnistuuko ryhmä tehtävässään vai ei. Festingerin (1957) määrittelyn mukaan yhteenkuuluvuudella tarkoitetaan niitä voimia, jotka saavat jäsenet toimimaan tehokkaasti yhdessä ryhmänä. (Korhonen & Nummenmaa 2012, 189.)

Ryhmän jäsenten keskinäisriippuvuus (interdependence) nousee yhdeksi tärkeäksi elementiksi puhuttaessa ryhmän sosiaalisesta ulottuvuudesta. Tällä tarkoitetaan sitä, että ryhmän jäsenet ovat joko positiivisesti tai negatiivisesti riippuvaisia toisistaan. Positiivinen riippuvuus merkitsee sitä,

että ryhmän jäsenet tarvitsevat toisiaan saavuttaakseen tavoitteensa ja että jokainen on tietoinen omasta vastuualueestaan ja sen merkityksestä yhteisessä työskentelyssä. Positiiviselle keskinäisriippuvuudelle hyvä perusta on yhteisen aiheen, yhteisen kokemuksen tai jaetun kiinnostuksen kohteen löytyminen. Negatiivinen riippuvuus johtaa helposti siihen, että ryhmän jäsenet kilpailevat keskenään, mikä ei edistä yhteistyöasetelmaa. Tässä tilanteessa ryhmän jäsenet saattavat keskittyä oman oppimisensa parantamiseen, mutta eivät saa ryhmän toisten jäsenten auttamisesta lisäarvoa. Tilanne, jossa ryhmän jäsenten välillä ei ole minkäänlaista riippuvuutta, johtaa todennäköisesti siihen, että vuorovaikutusta yksilöiden välille ei synny lainkaan. (Korhonen & Nummenmaa 2012, 189–190.)

Emotionaalinen eli tunneulottuvuus voi merkitä esimerkiksi kannustavan ja toisia tukevan ilmapiirin muodostumista, mikä voi heijastua myös yksilötasolla positiivisena ryhmään kuulumisen tunteen vahvistumisena. Tämä ulottuvuus pitää siis sisällään ryhmän tunneilmapiiriin ja tunnetasolla ryhmään identifioitumiseen liittyviä asioita. Tunneulottuvuuden keskeisenä tekijänä on turvallisuuden (psychological safety) kokeminen ryhmässä (Korhonen & Nummenmaa 2012, 190.)

Oppimistilanteet voivat olla monille stressaavia, sillä uudessa ryhmässä jäsenet eivät aina tunne toisiaan. Tämän vuoksi näihin tilanteisiin olisi hyvä saada luotua kannustava ja onnistumista tukeva ilmapiiri, koska käytettävissä oleva energia ja riskinotto kyky ryhmässä lisääntyvät myönteisten tunteiden myötä ja kielteiset tunteet vastaavasti heikentävät tätä. Luottamusta ryhmän eri osapuolten välille saadaan myös toimivilla henkilö- ja yhteistyösuhteilla ryhmä- ja tiimityöskentelyssä. Luottamus on tekijä, joka edistää jäsenten samaistumista ryhmään. Turvallisuuden tai luottamuksen vaikutukset eivät ehkä suoranaisesti näy ryhmän tuloksissa, mutta ne edesauttavat ryhmän toimintaa monin tavoin parempaan suoritukseen ja ovat tärkeitä havainnoitavia elementtejä erilaisten ryhmien toiminnassa. (Korhonen & Nummenmaa 2012, 190.)

5.4 Ryhmän ohjaaminen tavoitteellisena toimintana

Ohjaajuudelle voidaan löytää useita erilaisia määrittelyitä, sana saa erilaisia merkityksiä jo eri ihmisten välillä. Joku voi ajatella ohjaajan vetävän yksittäisiä ohjaustuokiota, joku toinen ajattelee ohjaajan toimivan kokonaisvaltaisena kasvattajana. (Kalliola ym. 2010, 7.) Ohjaus-käsite on tullut yleisemmäksi työpajatoiminnan yhteydessä 1990-luvun puolivälissä. Tämä käsite on hyvä yleiskäsite kuvaamaan tuen antajan toimintaa. Esimerkiksi työpajalla asiakas tarvitsee ohjausta suoriutuak-

seen toiminnasta pajalla tai arjessa. (Pekkala 2005, 21.) Ohjausta voidaan pitää yhteistoimintana, jonka tarkoituksena on tukea ja edistää muun muassa ohjattavan oppimis-, kasvu tai ongelmanratkaisuprosesseja siten, että ohjattavan oma toimijuus vahvistuisi (Vehviläinen 2014, 12). Vehviläinen (2014) toteaa myös, että hyvään ohjaukseen kuuluu kunnioittavan ja rakentavan kohtaamisen ja dialogisen vuorovaikutuksen toteutuminen. Voidaan siis puhua niin sanotusti ohjausprosesseista, jotka useimmiten ovat pidempikestoisia kasvu- ja oppimisprosesseja. Tässä prosessin painotus tuo mukanaan ajallisen ulottuvuuden, jotta toiminnalle voidaan hahmottaa alku, loppu, kesto, jonkinlainen kulku ja kehityskaari (Vehviläinen 2014, 12–14).

Ohjaus tapahtuu aina suhteessa johonkin konkreettiseen yhteisöön tai ryhmään. Ohjauksessa voidaan ajatella olevan kolmea erilaista toimijatasoa – yksilö, ryhmä sekä yhteisö. *Yksilötaso* tarkoittaa kahdenkeskistä ohjaussuhdetta ohjattavan ja ohjaajan välillä, ja usein ohjaukseen mielletään pelkästään yksilötasoinen ohjaus. Kuitenkin myös *ryhmä* voi toimia ohjaavana toimijana, esimerkkinä erilaiset vertaisryhmät. Yhteisön tasolla ohjaus tarkoittaa sellaisia yhteisesti sovittuja, virallisia tai puolivirallisia järjestelyitä tai rakenteita, joiden avulla ohjauksen kohteena olevia prosesseja tuetaan ja joiden avulla prosessit ylipäättään osataan ottaa tarkastelun kohteeksi. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi ohjeita, kriteeristöjä tai arviointitilanteita. (Vehviläinen 2014, 14–15.)

Ohjaajuus voidaan liittää osaksi monia eri ammatteja (Kalliola ym. 2010, 8). Työpajatoiminnassa voidaan ajatella olevan työ- ja yksilövalmennusta. Valmennuksessa käytetään erilaisia prosesseja ja työkaluja, jotta sosiaalinen työllistäminen onnistuisi mahdollisimman tehokkaasti. Näitä valmennuskeinoja ovat esimerkiksi työvalmennus, yksilövalmennus, ryhmävalmennus ja kuntoutus. *Työvalmennus* on yksilöllisten tarpeiden ja valmiuksien mukaisesti suunniteltua ja tavoitteellista työkyvyn edistämistä. *Yksilövalmennus* on edellistä tukevaa toimintaa ja se edistää kokonaisvaltaisesti arjen hallintaa sekä toimintakykyä. *Ryhmävalmennuksessa* kehitetään työelämä- ja vuorovaikutustaitoja toiminnallisien menetelmin vertaisryhmissä. *Kuntoutus* on valmennusprosessin varhaisvaihe, jossa pyritään parantamaan yksilön toimintakykyä ja tätä kautta luodaan edellytykset työvalmennukselle. (Pekkala 2005, 11.)

Ohjauksen peruselementit, eli asiat, joista ohjaajuus rakentuu, ovat esimerkiksi yksilöiden- ja ryhmienohjaamisen taidot, vuorovaikutustaidot ja taito kohdata erilaisia ihmisiä. Osassa ammatteja ohjaajuus perustuu lähes täysin ohjaamiselle, kuten nuoriso-ohjaajan ammatissa. (Kalliola ym. 2010, 8.) Ohjauksen luonteeseen voidaan ajatella myös kuuluvan tehtävä kiinnittää ihmisiä yhteiskuntaan, joten ohjaajan yhdeksi tehtäväksi muodostuu ohjattavan oppimisprosessin tukeminen. Ohjaajan on tästä huolimatta käytännössä erittäin hankalaa olla vaikuttamatta ohjauksessa tehtäviin

ratkaisuihin. (Vehviläinen 2014, 16.) Ohjaaja on kuitenkin ohjattavaa varten, ja Vehviläinen (2014, 16–17) toteaaakin, että ohjauksen ammatillinen perusta on ohjattavan omien päämäärien ja tavoitteiden ensisijaisuudessa. Ohjauksen tulee olla tavoitteellista ja näitä tavoitteita tulee tarkastella toiminnan edetessä (Kalliola ym. 2010, 58). Ohjaussuhteessa lähdetään liikkeelle ohjattavan omista päämääristä ja tilanteesta, mutta instituutiot kuitenkin tarjoavat ohjaukselle tavoitteita. Hyvän ohjauksen avulla nämä tavoitteet nimetään selkeästi, jotta molemmat osapuolet tietävät sen päämäärän, jonka eteen toimitaan. (Vehviläinen 2014, 17.) Ohjauksen kohteena olevat prosessit usein kuuluvat johonkin instituutioon, ja onkin tärkeää korostaa institutionaalisuutta, sillä se auttaa tunnistamaan sen, että ohjaus on aina tavoitteellista (Vehviläinen 2014, 13–17).

Ohjaustilanteissa tulevat usein esille valtakysymykset. Erilaisissa institutionaalisissa tilanteissa ohjaajalla ja ohjattavalla on toisistaan poikkeava tiedollinen asema ja eri määrä valtaa, ja osapuolilla on erilaiset syyt olla kyseisessä tilanteessa (Vehviläinen 2014, 18). Tässä kohtaa voidaan myös puhua epäsymmetrian kysymyksestä. Siinä vuorovaikutustilanteen osapuolilla on lähtökohtaisesti erilaiset tiedot ja mahdollisuudet vaikuttaa tilanteeseen, sen kulkuun ja seurauksiin. Keskustelu ei siis ole tasa-arvoista. Ohjaussuhteessa täytyy kuitenkin ottaa huomioon se, missä määrin tasa-arvo ylipäättään on mahdollista. (Vehviläinen 2001, 54.) Ohjaajalla on tässä tilanteessa vastuu luoda hyvä ilmapiiri (Kalliola ym. 2010, 59). Ohjaajalla on tilanteessa asiantuntijavaltaa, professionaalista valtaa ja mahdollisesti myös henkilökohtaista arvovaltaa, ja tämä vallan epäsymmetria on usein selvää ja tunnustettua. Ohjaaja osallistuu siis melko selkeästi päätöksiin, jotka vaikuttavat ohjattavan oppimispolun kulkuun. Tilanteeseen vaikuttaa myös se, että ohjattavalle tilanteet ovat usein ainutkertaisia, kun taas ohjaajalla on enemmän kokemusta. Tämä aiheuttaa lisää epäsymmetriaa, sillä ohjattava on ohjaustilanteessa haavoittuvampi kuin ohjaaja. Hyvään ohjaukseen kuitenkin kuuluu se, että valta- ja vaikuttamissuhteita eritellään, ja että se on tunnustettua. (Vehviläinen 2014, 18.) Ohjauksessa yhtenä ydinasiana voidaan pitää aitoa kontaktia ohjattavan kokemukseen, ja kontekstia, jossa muutos on mahdollista (Vehviläinen 2014, 20).

Nämä valtasuhteet ovat läsnä koko ajan ohjaussuhteessa. Valmennussuhteessa molemmat suhteen osapuolet ovat tekijöitä, eivät toiminnan kohteita. Työpajatoiminnassa on kyse osittain myös valmennuksesta. Siellä valmennetaan kohti jotakin. Valmennuksessa määrittyy kaksi perusolottuvuutta. Toisena olottuvuutena on työhön ja osaamiseen liittyvää kehittymisen tukemista ja toisena yksilön arjen hallinnan ja elämän kokonaisuuteen liittyen tarpeiden tukemista. Ensimmäisestä voidaan käyttää aiemmin esiin tullutta käsitettä työvalmennus, jälkimmäisestä yksilövalmennus. (Pekkala 2005, 22.)

Ryhmää ohjattaessa sitä voidaan ajatella ensin ohjattavana ja tällöin ryhmä on joukko yksilöitä, jotka käyvät läpi samaa prosessia ohjaajan tuella. Ryhmän jäsenet saavat tässä tilanteessa toisiltaan vertaistukea ja oppivat toisiltaan. (Vehviläinen 2014, 79.) Ryhmää voidaan ajatella myös subjektina eli ohjausprosessin kannattelijana. Vertaisryhmän ohjauksessa tulee ottaa huomioon se, että ohjaaja on hyvin perehtynyt aiheena olevaan erityisongelmaan ja sen taustatekijöihin. Mitä vaikeammasta elämänhallinnan ongelmasta on kyse, sitä tavallisempaa on, että ryhmän jäsenellä on ryhmän ulkopuolella yksilöllisiä kontakteja, esimerkiksi sosiaalityöntekijään. (Vilen ym. 2002, 273.)

Tavoitteeseen pääsemiseksi tarvitaan joskus melko syvällistä persoonallisuuden käsittelyä, jolloin kyseessä alkaa olla terapiaryhmä. Vertaisryhmässä keskustelun painopiste voi olla menneisyydessä, nykyisyydessä ja tulevaisuudessakin, mutta menneisyyden käsitteleminen saattaa tuoda esiin vaikeita tiedostamattomia muistoja. Kun käsitellään tietoisia asioita, keskustelussa pyritään pysymään nykyisyydessä eikä lapsuuden asioita nosteta esille. Tämä toimintatapa on hyvä varsinkin silloin, kun ohjaajalla ei ole tarpeeksi terapiatietämystä. (Vilen ym. 2002, 273.)

5.5 Vertaisryhmä ja sen merkitykset

5.5.1 Vertaisryhmän määritelmä

“Vertaisryhmällä tarkoitetaan ryhmää, jossa kaikilla osallistuvilla on sama ongelma.” (Vilen, Leppämäki & Ekström 2002, 272). Näin määrittelee Vilen ym. (2002) vertaisryhmää. Ryhmän jäsenillä voi olla yhdistävänä tekijänä esimerkiksi koulupudokkuus tai työttömyys. Vertaisryhmän tavoitteena voidaan pitää asenteenmuutosta johonkin tiettyyn asiaan, ja ryhmän tarkoituksena on tukea sen jäseniä tässä. Samankaltaisuuden kokeminen on vertaisryhmässä toimiville tärkeää siitä huolimatta, että ryhmän jäsenet olisivat hieman eri vaiheissa kriisiään tai vaikeaa elämäntilannetta. (Vilen ym. 2002, 272–273.) Vertaissuhteen tulisi siis perustua tasa-arvoisuudelle ja vastavuoroisuudelle, vertaiset jakavat ymmärryksensä ja näkemyksensä asioista (Purnell & Monk 2012, 3831).

Vertaisryhmässä sen jäsenet saavat kokemuksen normaaliudesta ja ehkä uskoa selvitymiseen huomattessaan, että ei ole yksin kokenut jotain vaikeaa asiaa ja että muutkin selviytyvät. On erittäin tärkeää kokea samuuden tunnetta muiden kanssa ja havaita, että ei ole yksin. Vertaisryhmän sisällä huumori voi olla myös vapaampaa ja sallitumpaa, mikä voi tuoda iloa vaikeassakin elämäntilanteessa. (Kiiltomäki & Muma 2007, 33.)

Se, miten vertaisvaikutukset muovaavat sosiaalisia valintoja, on tärkeää, sillä ihmiset eivät normaalisti toimi sosiaalisessa tyhjiössä vaan ovat jatkuvasti altistuneita vertaisille. Vertaisvaikutuksesta puhutaan niin kuin toimijaan vaikuttaisivat vertaisen teot, vaikka toimijoiden välillä ei olisikaan suoraa vuorovaikutusuhdetta. Joskus vertaisvaikutuksen käsitettä käytetään kattoterminä kuvailemaan käytöstä, jossa toimija vain reagoi toisen toimijan toimintaan. (Thöni & Gächter 2015, 73.) Tutkimus on osoittanut, että riskien ottaminen vertaisten läsnäollessa saattaa olla yhteydessä vertaisten vaikutukseen toimijan päätöksentekoon (Smith, Steinberg, Stang & Chein 2014, 75).

5.5.2 Yhteisöllisyys

Yhteisö-nimitystä käytetään melko väljästi. Sen voidaan ajatella tarkoittavan mitä tahansa ryhmää, jonka jäsenillä ajatellaan olevan jotain yhteistä. Eri tutkimuksissa yhteisö esiintyy sosiaalisen vuorovaikutuksen yksikkönä tai yhteenkuuluvuuden tunteiden ja muiden symbolista yhteisyyttä osoittavien ilmiöiden yksikkönä. (Jauhiainen & Eskola 1994, 43.)

Kurjen (2000, 129) mukaan aidon yhteisön rakentuminen tapahtuu toiminnan kautta, jossa yhdessä toisten ihmisten kanssa jaetaan yhteisiä unelmia, yhteinen tietoisuus ja tavoitteet paremmasta arkipäivästä. Tässä korostuu yksilön ja yhteiskunnan, toimijan ja rakenteen suhteen ja sen laadun merkitys. Aito yhteisö ei ole mikä tahansa ihmisten yhteenliittymä, edes perhe ei välttämättä ole tätä. Aidot yhteisölliset suhteet voivat saada myös poliittisen ulottuvuuden, sillä niihin liittyy sitoutuminen toimintaan ja toiminnan kokeminen jollakin tavalla merkitykselliseksi.

Yhteisöistä puhuttaessa voidaan tuoda esille myös Wengerin (1998) sosiaalisen oppimisen teoria, jossa puhutaan käytäntöyhteisöistä. Suurimpana fokuksena tässä teoriassa on oppiminen sosiaalisen osallistumisen ja kanssakäymisen kautta. Osallistumisella ei tarkoiteta ainoastaan sitoutumista tiettyihin tapahtumiin tiettyjen ihmisten kanssa, vaan vaaditaan aktiivista osallistumista sosiaalisen yhteisön käytänteisiin ja identiteetin rakentamiseen suhteessa näihin. Tällainen toiminta edellyttää tarkoitusta (*meaning*), harjoittelua (*practice*), yhteisöä (*community*) sekä identiteettiä (*identity*). Nämä käsitteet ovat yhteydessä toisiinsa ja osittain määrittelevät toisiaan. (Wenger 1998, 4–5.) Nämä neljä ulottuvuutta ovat eräänlaisessa ketjusuhteessa toisiinsa. Yhteisö mahdollistaa osallistumisen yhteisön toimintaan. Tästä toiminnasta saa kokemuksia, joiden kautta ihminen luo uusia merkityksiä, ja nämä taas vaikuttavat identiteettiin.

Miten voimme siis määritellä aidon yhteisön. Aito yhteisö on sellainen sosiaalisen suhteen muoto, jonka välityksellä yhteiset intressit ja arvot ohjaavat sosiaalista toimintaa. Kyse on myös siitä, että ryhmän sisällä pysytään myös yksilöinä, ja niin sanottu yksilöllisten persoonien joukko sekä jokaisen osallistujan subjektiivinen tunne jakavat yhteiset tavoitteet ja mielenkiinnon kohteet. Yhteisön jäsenet liittyvät siis yhteen tiettyä tarkoitusta varten ja toiminnan lopullisena tavoitteena voidaan pitää sosiaalisen järjestyksen luomista. (Kurki 2000, 130; Wenger 1998, 6.)

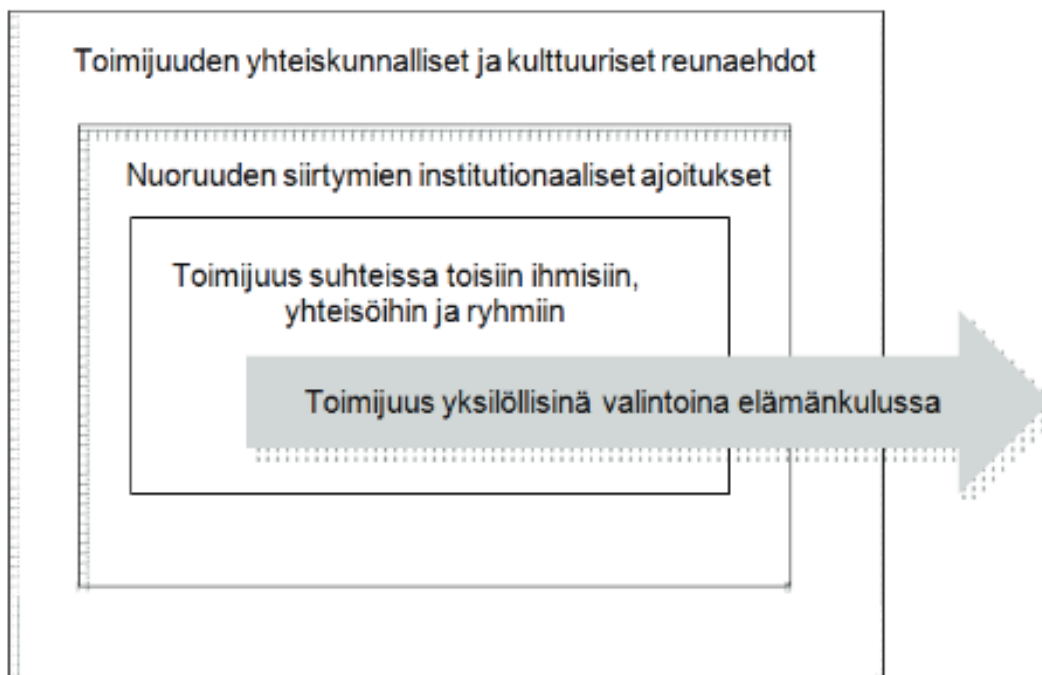
Yhteisöt, nimenomaan käytäntöyhteisöt, ovat olennainen osa arkeamme. Käsitteenä käytäntöyhteisö on uusi verrattuna siihen, että kokemus tämänkaltaisesta yhteisöllisyydestä on vanha. Voimme kuulua yhtä aikaa moniin eri yhteisöihin. Tyypillistä käytäntöyhteisölle on kuitenkin se, että sen jäsenet sitoutuvat yhteiseen toimintaan, jonka merkityksen he jakavat. Jotta sitoutuminen on mahdollista, tulee sen eteen työskennellä. (Wenger 1998, 6, 73–74.) Työpajatoiminnassa tähän sitouttamiseen voi kuulua esimerkiksi jokapäiväinen lounashetki muiden pajalla olevien kanssa. Työpajat voivat olla monissa paikoissa ainoa mahdollisuus toiminnalliseen yhteisöllisyyteen (Pekkala 2005, 17). Työpajatoimintaa voidaan pitää yhteisöllisenä, sillä kuten Kurki (2000, 130) toteaa, yhteisöllisen suhteen tunnusmerkkejä ovat muun muassa dialogi, solidaarisuus ja avoimuus.

5.5.3 Toimijuus

Eheän identiteetin muodostuminen jälkiteollisessa yhteiskunnassa hyötyy toimijuuden tunteesta, itseohjautuvuudesta ja valinnanvapaudesta. Vaikka toimijuutta on määritelty monin tavoin, sillä voidaan tarkoittaa vastuullisuutta omasta elämäkulusta, uskoa siihen, että ihmisellä on kontrolli omista päätöksistään ja vastuu niistä. Jotta voidaan ymmärtää toimijuutta, täytyy ottaa huomioon se, että sosiaaliseen käytökseen vaikuttaa ainakin osittain yksilön mentaalinen tila. (Shwartz 2005, 207.) Yksilöllisen ja sosiaalisen elementin yhdistäminen tulee esille Max Weberin tulkinnassa. Hänen mukaansa sosiaalisella toiminnalla tarkoitetaan sellaista suhteessa toisiin ihmisiin tapahtuvaa toimintaa, jolle toimija itse antaa oman subjektiivisen merkityksensä. Toiminta on näin yhteydessä aina sosiaaliseen, ja erilaiset sosiaalisen toiminnan muodot ovat samalla vastaavan sosiaalisen toiminnan muotoja. (Weber 1980; Kurki 2006, 123.) Toimijuudella on myös sosiologisessa kontekstissa pyritty ymmärtämään yksilön toiminnan ja häntä ympäröivien rakenteiden välistä suhdetta (Mäkinen 2015, 105).

Elämäkulun viitekehystä (Kuvio 1) voidaan pitää nuorten toimijuuden jäsentämisen lähtökohtana. Sen mukaan toimijuus rakentuu aina tiettyjen yhteiskunnallisten, institutionaalisten ja kulttuuristen

reunaehtojen sisällä. Toimijuus on myös riippuvainen siitä, mihin hetkiin erilaiset siirtymät ja muutokset ajoittuvat. Nuorilla nämä muutokset voivat liittyä ikäsidonnaisiin odotuksiin elämänculusta ja erilaisista elämänculnnoista. Toimijuutta pitäisi myös tarkastella aina suhteessa muihin ihmisiin, yhteisöön ja ryhmään. Viimeisenä korostuu yksilöllisyyden merkitys toimijuudessa ja kuinka ihmisen elämänculku rakentuu hänen omista valinnoistaan ja teoistaan. Yksilöllisyyttä pystyy kuitenkin toteuttamaan yhteiskunnallisten olosuhteiden ja niiden asettamien mahdollisuuksien rajoissa. (Mäkinen 2015, 105–106.)

KUVIO 1. Toimijuuden monitasoisuus elämänculun viitekehyksessä (Mäkinen 2015, 105).

Ohjauksen yhtenä edellytyksenä on se, että kulloinkin valitaan oikeanlaiset pedagogiset toimintatavat, jotka vahvistaisivat ohjattavan toimijuutta. Tavoitteena voidaan pitää ohjattavan toimintamahdollisuuksien kasvamista, mutta toimijuuden vahvistaminen voi myös tuoda ohjattavalle tunteen varmuudesta, kykenemisestä tai kuulumisesta jonnekin. (Vehviläinen 2014, 20.) Tämä voi liittyä siihen, kokeeko yksilö ryhmän sisällä turvallisuuden tunnetta, ja ohjauksen keinoin siihen voidaan vaikuttaa, kuten edellä mainittiin. Vehviläisen (2014, 21) mukaan toimijuus voi olla sekä yksilön että ryhmän ominaisuus, jolla tarkoitetaan toimintaa, aloitteellisuutta, ja siinä painottuu yhteinen toiminta, toimintaan osallistuminen ja ohjauksen tilannesidonnaisuus.

Toimijuudella tarkoitetaan Vehviläisen (2014, 21) mukaan sitä, että ohjattava ensinnäkin kokisi tai hahmottaisi ohjauksen ydinprosessin oman elämänsä merkitykselliseksi osaksi ja tämän jälkeen

haluaisi tehdä siihen liittyviä keskeisiä omia valintoja ja päätöksiä, sekä kantaisi vastuun niistä. Tällä tavalla toimijuudesta ei voida koskaan puhua ilman, että pohditaan kantaa vallan ja vapauden kysymyksiin (Mäkinen 2015, 105). Ohjaus on vuorovaikutusta ohjaajan ja ohjattavan välillä, mutta ohjausprosessin aikana ei voida luottaa pelkästään ohjaajan panokseen. Toimijuuden voidaan siis ajatella olevan nimenomaan ohjattavan puolelta aktiivista ja tavoitteellista suhdetta ohjattavaan prosessiin, ja ohjattava itse pyrkii viemään tavoitteitaan läpi sekä suuntaamaan ja arvioimaan toimintaansa. Voidakseen kuitenkin sitoutua johonkin toimintaan yksilön tulee olla tarpeeksi autonominen eli pystyä säätelemään omaa toimintaansa ja sen etenemistä, mutta lisäksi yksilön tulee kokea kuuluvuuden tunnetta johonkin yhteisöön tai kokonaisuuteen. (Vehviläinen 2014, 21–22.)

Ohjausta voidaan Vehviläisen (2014, 22–23) mukaan pitää toimintamuotona, joka saattaa vaikuttaa toimijuuteen. Toimijuuden mahdollisuudet ovat kuitenkin erilaisia riippuen tilanteesta, josta lähdetään ohjauksessa liikkeelle, esimerkiksi nuoren toimijuus eroaa aikuisen toimijuudesta. Ohjauksen institutionaalisuus ja yhteiskunnallinen oletus siitä, että yksilöiden tulee ohjata omaa elämäänsä itsenäisesti ja että he voivat tehdä näin liittymällä erilaisiin yhteisöihin, tekee siitä mielekäästä. Toimijuus korostaa sitä seikkaa, että vaikka ohjattava kaipaa tukea, ohjauksen keinot ja tavat valitaan siten, ettei ohjattavan riippuvuutta tuesta lisätä eikä toisaalta kavenneta hänen osallisuuttaan. (Vehviläinen 2014, 23–24.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa Silta-valmennukseen osallistuvien nuorten käsityksiä toiminnan tavoitteista ja hyödyistä, sekä kartoittaa tuen määrää, jota saadaan muilta nuorilta sekä ohjaajilta. Näin tutkimuskysymyksiksi muodostuivat seuraavat:

1. Millaisia merkityksiä pajatoiminta tuottaa nuorille nivelvaiheessa?
2. Millaisia piirteitä nuoret liittävät ohjaajaan?
3. Miten nuoret kokevat ohjaajan tuen verrattuna pajalaisten vertaistukeen?

6.2 Tutkimusote

6.2.1 Tapaustutkimus

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on pyrkiä kuvaamaan todellista elämää ja tutkimusta tehtäessä kohdetta oli tarkoituksena kuvata mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Näin tässäkin tutkimuksessa. Laadullista tutkimusta ei ole mahdollista saavuttaa täysin, sillä tutkija ja se, mitä tiedetään, kietoutuu saumattomasti toisiinsa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 157.)

Tätä tutkimusta voidaan pitää tapaustutkimuksena. Kaikkea laadullista tutkimusta ei voida pitää tapaustutkimuksena, mutta tapaustutkimus saa jatkuvasti vaikutteita laadullisen tutkimuksen eri suuntauksista (Eriksson & Koistinen 2005, 2). Tapaustutkimuksessa tutkitaan jotain nykyistä tapahtumaa, ihmistä tai ryhmää tietyssä ympäristössä. Tutkimuksen muoto voidaan myös määritellä toiminnassa olevan tapahtuman tutkimiseksi. (Metsämuuronen 2006, 90.) Tässä tutkimuksessa kohteena on yksittäisen palveluntarjoajan kolme toiminnassa olevaa ryhmää, jotka toimivat tietyssä ympäristössä. Laadullisen tutkimuksen valinnan voidaan sanoa olevan tässä tutkimuksessa perusteltua, koska jokin tai useat seuraavista kriteereistä täytyvät (Eriksson & Koistinen, 2006, 4–5):

- Mitä-, miten ja miksi- kysymykset ovat keskeisiä
- Tutkijalla on vain vähän kontrollia tapahtumiin

- Aiheesta on tehty niukasti empiiristä tutkimusta
- Tutkimuskohteeksi valikoituu jokin tämän ajan elävässä elämässä oleva ilmiö

Tässä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita nimenomaan mitä ja miten- kysymyksistä, mitä merkityksiä annetaan ja miten asioita koetaan. Tutkimuksessa tutkija ei ole voinut vaikuttaa pajatoiminnan tapahtumiin eikä tutkittavan näkemyksiin toiminnasta. Ainoa tilanne, johon tutkija on saattanut vaikuttaa, on haastattelutilanne. Aihe on ollut esillä, ja empiirinen tutkimus on viime vuosina alkanut olla vilkkaampaa. Tutkimuskohteena on siis ilmiö, joka koskettaa nykypäivän yhteiskuntaa vahvasti (ks. Johdanto ja luku 4.5).

Laadullisella aineistolla voidaan pelkistetyimmillään tarkoittaa aineistoa, joka on ilmiönsä tekstinä (Eskola & Suoranta 2005, 15). Laadullisen analyysin avulla aineistoa tarkastellaan kokonaisuutena. Laadullisessa analyysissä eivät johtolangoiksi kelpaa pelkästään tilastolliset todennäköisyydet. Tässä tutkimuksessa käytettiin hyväksi teemahaastattelua, koska se koettiin tutkimuskohteen kannalta parhaimpana vaihtoehtona. Tutkimusmenetelmässä rajoituksena on pelkästään yksiköiden rajallinen määrä, sillä yksikin haastattelu voi tuottaa 30 sivua litteroitua tekstiä, joten on järkevää tehdä tutkimusta olemassa olevien voimavarojen puitteissa. (Alasuutari 1995, 38–39.) Laadulliselle tutkimukselle on siis tyypillistä käyttää ihmistä tiedon keruun instrumenttina, ja tutkija luottaa omiin havaintoihinsa sekä keskusteluihin tutkittaviensa kanssa. Aineiston hankinnassa suositaan menetelmiä, joissa tutkittavien näkökulmat pääsevät esille. (Hirsjärvi ym. 2008, 160.) Tapaustutkimusta voidaan näin olleen pitää enemmän lähestymistapana kuin tiedonkeruun menetelmänä (Eriksson & Koistinen 2005, 4). Tämä antaa mahdollisuuden ilmiön syvällisempään ymmärtämiseen, joka on myös tapaustutkimuksen pyrkimyksenä (Metsämuuronen 2006, 92). Teemahaastattelu valikoitui tutkimukseen myös sen vuoksi, että nuoret saivat mahdollisuuden kertoa vapaammin omia näkemyksiään pajatoiminnasta.

Tapaustutkimus voidaan Stakesin (1995) mukaan jakaa kolmeen eri tyyppiin ja tämä tutkimus voidaan määritellä kollektiiviseksi tapaustutkimukseksi. Kollektiivinen tapaustutkimus muodostuu usemmasta, tässä tapauksessa kolmesta, eri tapauksesta ja näiden tapausten ja niiden sisällä olevien yksilöiden välille tehdään rinnastuksia. (Eriksson & Koistinen 2005, 10.) Tässä tutkimuksessa tapaukset rinnastetaan sen perusteella, että ryhmien tavoitteet ovat samat.

6.2.2 Haastattelu

Haastattelu on kahden ihmisen välistä vuorovaikutusta, jossa kielellä on erittäin suuri merkitys ja tämä vuorovaikutus koostuu ihmisten sanoista ja niiden kielellisestä merkityksestä ja tulkinnasta. Haastattelun aikana tutkittava toimii tietoisena toimijana eli aktiivisena subjektina, jonka avulla saadaan tietää muun muassa tutkittavan ajatuksista, tavoitteista ja käsityksistä. Uusia ja yhteisiä merkityksiä luodaan haastattelutilanteessa, kun pyrkimyksenä on selvittää, miten haastateltavalla jonkin objektin tai asiointilan merkitys rakentuu. Yhteisrakentamisen käsitettä voidaan soveltaa haastattelussa, sillä haastatteluvastaus heijastaa myös haastattelijan läsnäoloa sekä hänen tapaansa kysyä asioita. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 48–49.)

Hirsjärvi ym. (2008, 199–200) toteavat, että haastattelu on ainutlaatuinen tiedonkeruumenetelmä, sillä siinä ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa. Tämä tuo kuitenkin tutkimuksen tekoon etujen lisäksi haittoja. Haastattelu on valittu tämän tutkimuksen aineistonkeruun muodoksi, koska ihmiselle itselleen halutaan antaa mahdollisuus tuoda esille häntä itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti ja antaa hänen luoda merkityksiä kertomalleen. Haastattelun avulla pystytään myös selventämään saatuja vastauksia, mutta ennen kaikkea pystytään syventämään saatuja tietoja. Haastattelun haittana voidaan pitää muun muassa sitä, että se vie paljon aikaa. Tutkimustilanteessa on myös paljon tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa tutkimuksen tulokseen, kuten se, että haastattelussa on taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. Myös haastateltavan vastuu tilanteessa on merkittävä. Teemahaastattelun luonteeseen kuuluu, että myös tutkittava toimii tarkentajana, sillä se, miten jokin asia tarkentuu ja jäsentyy tutkittavan maailmassa sekä ajatuksissa, riippuu juurikin tutkittavasta ja hänen elämäntilanteestaan (Hirsjärvi & Hurme 2011, 66–67).

Tutkimustarkoituksia varten haastattelu olisi ymmärrettävä systemaattisena tiedonkeruun muotona; sillä on tavoitteet ja sen avulla pyritään saamaan mahdollisimman luotettavia ja päteviä tietoja. Haastattelulajeja on kolme: strukturoitu haastattelu, teemahaastattelu sekä avoin haastattelu. Tässä tutkimuksessa päädyttiin teemahaastatteluun eli puolistrukturoituun haastatteluun, sillä se vastaa monia kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia. Teemahaastattelun tavoin kaikille haastateltaville esitettiin samat kysymykset, vaikka järjestys ei välttämättä ollut täysin sama. Haastattelussa siis edettiin enemmän tiettyjen keskeisten teemojen varassa, kuin yksityiskohtaisten kysymysten. (Hirsjärvi ym. 2008, 202–203; Hirsjärvi & Hurme 2011, 48.)

6.3 Tutkimuskohde

Aineisto kerättiin Silta-valmennuksessa, joka on oppimisen, työn ja osallisuuden kohtaupaikka. Silta-valmennus on tamperelaisten kansalaisjärjestöjen perustama yhteisö, jossa voimavarat käytetään asiakkaiden tavoitteiden toteutumisen tukemiseen sekä yhteistyöhön julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa. Yhdistys toimii erilaisissa haastavissa elämäntilanteissa olevien asiakkaiden kanssa ja sen perustehtävänä on yhteiskunnallisen tasa-arvon, osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen auttamalla ja valmentamalla vaikeassa työmarkkina-asemassa olevia ihmisiä vahvistamaan työ ja toimintakykyään ja löytämään oma paikkansa yhteiskunnassa. Silta-valmennuksen toimintamalleihin kuuluu muun muassa kumppanuus, tarvelähtöisyys, kokonaisvaltaisuus ja moninäkökulmaisuus. (Siltavalmennus 2015.)

Kuten aiemmin mainittiin (luku 2.1), tarve nuorten pajatoiminnalle on kasvanut. Nuorilla on erilaisia tarpeita, joihin tarvitaan myös erilaisia ryhmiä vastaukseksi. Tähän tutkimukseen on valikoitunut nuoria kolmesta eri ryhmästä. Ryhmät valikoituivat tutkimukseen muun muassa aikataulullisten syiden vuoksi. Kuitenkin tutkimuksessa haluttiin pitäytyä nuorissa, joilla on ollut jossain kohtaa elämää siirtymäkohtien haasteita. Haastattelut suoritettiin siis kolmessa eri pajaryhmässä (ks. Komonen 2007, 435), jotka olivat Silta-Taito, Takova-koulutus sekä Startti-ryhmä. Taitoryhmässä pääsee tutustumaan kulttuurialaan muotoilu- ja kädentaitojen kautta. Taitopajalla keskitytään asiakastilausten ja erilaisten projektien tekemiseen. (Siltavalmennus 2015.) Takova-koulutus on Silta-valmennuksen sekä Kiiipulan ammattiopiston yhteistyössä järjestämää ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa ja kuntouttavaa toimintaa sekä ohjausta. Tämä koulutus on tarkoitettu nimenomaan nuorille, joilla on ongelmia nivelvaiheessa ja jotka kaipaavat tukea sijoittuakseen ammatilliseen peruskoulutukseen. Tavoitteena on parantaa opiskelu- ja työelämävalmiuksia, ja koulutus sisältää myös ohjausta yleiseen elämänhallintaan. (Siltavalmennus 2015.) Startti-ryhmä on tarkoitettu tamperelaisille 18–29 -vuotiaille nuorille, jotka ovat työelämän ja koulutuksen ulkopuolella. Toiminnan tarkoituksena on vahvistaa arjen- ja elämänhallinnan taitoja. Nuorta tuetaan myös oman tulevaisuuden suunnittelussa ja työpaikan tai opiskelupaikan saavuttamisessa. (Siltavalmennus 2015.)

Haastateltavia oli kahdeksan, joista viisi oli naisia ja kolme miehiä. Haastateltavat olivat 19–34 -vuotiaita. Tutkittavat olivat päätyneet Silta-valmennuksen pariin eri syistä. Osa nuorista oli koulupudokkaita, ja olivat työpajalla saadakseen eväitä toisen asteen koulutukseen. Osa oli saanut jo kokemusta työelämästä, mutta oikeaa alaa ei ollut löytynyt (ks. Pirttiniemi & Päivänsalo 2001). Osalla nuorista oli ollut jaksamisen tai mielenterveyden kanssa ongelmia, ja tätä kautta päätyneet

työpajalle. Suurin osa nuorista oli saanut tietoa Silta-valmennuksen ryhmistä työelämätoimiston palveluiden kautta, yksi nuori oli kuullut toiminnasta tuttavaltaan. Kolmesta eri ryhmästä ei ole kaikista yhtä montaa haastateltavaa, mutta tutkimuksen kannalta se ei ole merkittävää. Ryhmät ovat sisällöiltään erilaisia, mutta tavoitteet ovat samat: työelämän tai koulutuksen pariin pääseminen. Kaikkia pajatoiminnan nuoria ohjataan elämän -ja arjenhallinnan taidoissa ja tavoitteena on saada nuoret takaisin työelämään tai opiskelun pariin.

6.4 Aineistonkeruu

Kohdejoukko laadullista tutkimusta tehtäessä valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksen menetelmää käyttäen (Hirsjärvi ym. 2008, 160). Ennen varsinaista aineistonkeruuta tehtiin esihaastattelu. Esihaastattelun avulla pystyttiin testaamaan haastattelurunkoa, aihepiirien järjestystä ja hypoteettisten kysymysten muotoilua. Esihaastattelut ovat teemahaastattelun tärkeä ja välttämätön osa, sillä tuskin kukaan tutkija osaa kysyä kentällä suoralta kädeltä ”oikeita” kysymyksiä. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 72–73.) Esihaastattelun jälkeen todettiin, että kysymyspatteristo sopi tutkimukseen. Teemahaastattelun runkoon lisättiin yksi kysymys, jotta saatiin tarkempaa tietoa ryhmän jäsenten merkityksestä. Esihaastatteluita tehtiin yksi. Analyysin edetessä esihaastattelu otettiin mukaan otokseen, koska se tuotti sisällöllisesti yhtä paljon informaatiota kuin varsinaiset tutkimushaastattelut.

Tämän tutkimuksen aineistonkeruu toteutettiin suullisia yksilöhaastatteluja tekemällä. Aineisto kerättiin keväällä 2015, toukokuun ja kesäkuun aikana. Tutkija itse suoritti haastattelut, jotka nauhoitettiin Silta-valmennuksen omilla äänentoistolaitteilla.

6.5 Aineiston analyysi

Laadullisen aineiston analyysin voidaan ajatella koostuvan kahdesta eri vaiheesta, havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Havaintojen pelkistämisessä aineistoa tarkastellaan ensinnäkin tietystä teoreettis-metodisesta näkökulmasta ja kiinnitetään huomio nimenomaan siihen, mikä on kysymyksenasettelun kannalta olennaista. Tässä tutkimuksessa havaintojen pelkistämistä on lähestytty tutkimuskysymysten avulla. Toiseksi havaintojen pelkistämiseen kuuluu havaintojen

yhdistäminen. Tällöin erilliset raakahavainnot yhdistetään etsimällä havaintojen yhteisiä piirteitä. (Alasuutari 1995, 39–40.) Näin tässä tutkimuksessakin tehtiin, kun aineistosta esiin nousseita käsitteitä teemoiteltiin.

Tutkimusaineiston analyysimuoto on sisällönanalyysi. Tässäkin analyysimuodossa on päätettävä tarkkaan se, mihin tutkimuksen rajaa ja mitä ottaa tutkimukseen mukaan. Se, mistä ollaan tässä tutkimuksessa kiinnostuneita, näkyy suoraan tutkimuskysymysten kautta. Tutkimuksessa käytetty sisällön analyysi lähtee siitä, että metodologia ja aikaisempi tutkimus ohjaavat alkua. Aineistolähtöinen analyysi on vaikea toteuttaa sen vuoksi, että ajatus havaintojen teoriapitoisuudesta on yleisesti hyväksytty periaate. Tämän takana on ajatus siitä, että ei ole olemassa objektiivisiä havaintoja sinällään, vaan kaikki käytetyt käsitteet, tutkimusasetelmat ja menetelmät ovat tutkijan itse asettamia, perustuvat aina tämän omiin tulkintoihin ja vaikuttavat tutkimuksen tuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–99.)

Tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä, ja analyysin tarkoituksena on luoda sanallista ja selkeää kuvausta tutkittavasta ilmiöstä kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Analyysin avulla luodaan aineistoon selkeyttä, jotta voitaisiin tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. Laadullisen aineiston kanssa työskennellessä analyysiä tehdään tutkimusprosessin jokaisessa vaiheessa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.) Sisällönanalyysi valikoitui tähän tutkimukseen, koska tutkimuksen kohdetta, Silta-valmennuksen nuoria ja heidän käsityksiään, halutaan ymmärtää. Analyysitavalla saadaan syvällisempää tietoa johtuen myös pienestä otoksesta.

Eskola ja Suoranta (1998) toteavat, että teemoittelu on usein ensimmäinen lähestymistapa aineiston analyysissa. Teemoittelu lähtee siitä, että tutkimusaineiston tekstimassasta etsitään tutkimuksen kannalta keskeisiä aiheita eli teemoja. Näiden teemojen avulla pystytään vertailemaan tiettyjen teemojen esiintymistä sekä ilmenemistä aineiston sisällä. Näin aineistosta saadaan nostettua esiin erilaisia vastauksia tai tuloksia suhteessa tässä tutkimuksessa asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Teemoittelun onnistuminen vaatii teorian ja empirian vuorovaikutusta. Tässä kohtaa tutkija voi käyttää apunaan sitaatteja tuomaan luotettavuutta sekä perusteluina tehdyille tulkinnoille ja valinnoille. (Eskola & Suoranta 1998, 175–176.)

Aineiston analyysi voidaan jakaa karkeasti kolmeen eri vaiheeseen. Nämä kolme vaihetta on käyty tässä tutkimuksessa aineiston analyysivaiheessa läpi. *Pelkistämisvaiheessa* analysoitava informaatio pelkistetään siten, että aineistosta karsitaan sille epäolennainen pois. Pelkistäminen voi tapahtua esimerkiksi siten, että aukikirjoitetusta aineistosta etsitään tutkimukseen sopivia ilmauksia, jotka voidaan alleviivata vaikka erivärisillä kynillä. *Aineiston klusteroinnissa eli ryhmittelyssä* aineistosta

koodatut alkuperäisilmaukset käydään tarkasti läpi ja etsitään samankaltaisuuksia kuvaavia käsitteitä. *Abstrahoinnissa eli käsitteellistämässä* edetään alkuperäisinformaation käyttämistä kielellisistä ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. Abstrahointia jatketaan yhdistelemällä luokituksia, niin kauan kuin se aineiston sisällön näkökulmasta on mahdollista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–111.)

Aineiston analyysi lähti siis liikkeelle haastattelujen kuuntelemisesta sekä niiden aukikirjoituksesta sana sanalta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109). Tässä tutkimuksessa käytettiin litteroinnin yksinkertaisinta muotoa, peruslitterointia. Puhe on litteroitu sanatarkasti puhekielen mukaisesti, mutta täytesanat eivät olleet relevantteja (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2015). Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 52 sivua. Tämän jälkeen, kuten Tuomi & Sarajärvi (2009, 109) teoksessaan kehoittavat, haastatteluja luettiin useaan kertaan ja niiden sisältöön perehdyttiin huolellisesti. Tämän jälkeen aineistoa käytiin läpi ja sieltä etsittiin pelkistettyjä ilmauksia, joita alleviivattiin erivärisillä kynillä. Näistä alleviivatuista ilmauksista löydettiin samankaltaisuuksien kautta eri ryhmiä, joihin käsitteet jaettiin. Ilmaukset tulostettiin ja jaoteltiin erikseen omille alustoilleen, jotta analyysia pystyttiin jatkamaan selkeämmin.

Näistä ilmauksista alettiin muodostaa erilaisia ryhmiä sen perusteella, että ne kuvasivat samaa asiaa. Näiden alaryhmien kautta saatiin muodostettua pääteemoja. Analyysin edetessä käsitteet muuttivat kuitenkin joustavasti paikkaa, jos se koettiin tarpeelliseksi, ja käsitteen katsottiin sopivan paremmin jonkin toisen alaryhmän tai teeman piiriin.

Tutkimuksen tuloksissa sitaattien perässä on nimi sekä ryhmän nimi, jossa sitaatin sanonut nuori pajalla on. Nimet on arvottu täysin satunnaisesti, eivätkä ne ole tutkimukseen osallistuneiden nuorten oikeita nimiä. Tämä ratkaisu tehtiin, jotta tuloksia pystyy lukemaan monipuolisemmin.

7 TULOKSET

Tutkimuksessa haluttiin siis selvittää 1. Millaisia merkityksiä pajatoiminta tuottaa nuorille nivelvaiheessa, 2. Millaisia piirteitä nuoret liittävät ohjaajaan ja 3. Miten nuoret kokevat ohjaajan tuen verrattuna pajalaisten vertaistukeen. Tuloksissa löydettiin teemoittelun avulla seuraavat viisi pääteemaa, jotka kuvaavat yläluokkia nuorten antamille merkityksille: tavoitteet, hyödyt, ryhmä, ohjaaja ja toiminnan merkitys. Pääteemat löydettiin poimimalla samankaltaisia käsitteitä aineistosta. Teemat löytyivät teemoittelun avulla analyysivaiheessa. Näiden teemojen sisällä on vielä tämän jälkeen tehty jaottelua erilaisiin alaryhmiin. Teemat löytyivät sekä pääteemojen että alaryhmien kohdalla melko selkeästi.

7.1 Tavoitteet

Nuoret asettivat itselleen tavoitteita pajatoiminnan suhteen. Haastatteluita analysoidessa nämä tavoitteet jakautuivat kolmeen eri alaryhmään: arjenhallintaan, sosiaalisiin suhteisiin sekä suunnanottoon (Kuvio 2).

<u>Arjenhallinta</u>	<u>Sosiaalisia suhteita</u>	<u>Suunnanotto</u>
→ Arjenhallinta	<u>vahvistava</u>	→ Suunnitteluapu
→ Elämässä pysyminen	→ Vuorovaikutus muiden kanssa	→ Työelämään/kouluun pyrkiminen
→ Asioiden hoitaminen	→ Auttaminen	→ Kiinnostuksenkohteen löytäminen
→ Voimaantuminen	→ Eristäytymisen estäminen	→ Kuntoutuminen
→ Jaksamisen lisääntyminen		→ Mahdollisuuksien antaminen

KUVIO 2. Tavoitteiden sisällöt tiivistetysti.

7.1.1 Arjenhallinta

Arkeen ja sen rytmittämiseen liittyvät käsitteet toistuivat säännönmukaisesti tutkimusaineistossa. Tavoitteet nähtiin kuitenkin kaukaisina ja vaikeilta saavuttaa. Arjenhallintaan ja päivien rytmittämiseen liittyvät käsitteet kuitenkin liitettiin elämästä kiinni saamiseen ja elämässä kiinni pysymiseen. Päivärytmi nähtiin myös olennaisena osana kokonaisvaltaisempaa arjenhallintaa. Nuorilla saattoi olla montakin vuotta aikaa työssäkäynnistä tai opiskeluista, joten osalla suuri haaste oli siihen tottuminen, että jossain odotetaan:

..sen päivärytmin saaminen ja sen, että totuttelee siihen, että on joku minnekä mennä ja missä odotetaan. (Sanni, Startti)

Haasteita oli aamuisin heräämisissä sekä aikatauluista kiinni pitämisessä. Esiin nousi se, kuinka aikataulujen noudattaminen on haastavaa, ja tässä toivoisi tapahtuvan parannusta. Nuoret toivat esiin myös aktiviteetin ja sen merkityksen elämässä. Pajalla työskentely tuo sisältöä päiviin aiemman kotona oleskelun sijasta. Vapaa-aika ja viikonloput tuntuvat pajalla aloittamisen jälkeen erilaisilta, kun kaikki päivät eivät enää rakennu samalla tavalla kuin aiemmin. Aineistosta nousivat esille myös rutiinit ja niiden vahva merkitys, esimerkiksi aamulla aikaisin heräämistä pidettiin normaalina ja se liitettiin vahvasti tavalliseen arkeen:

..kello vähän miten sattuu ja muutenkin, niin sit vähän opetteli sitä normi arkea taas, ja miten menee kouluun herääminen ja semmosta. Arkea. (Matti, Takova)

Ensisijaisena tavoitteena pidettiin ylipäätään pajalle pääsemistä ja pajalla käymistä säännöllisesti. Monilla pajalaisista tässä oli haastetta.:

..käy täällä, että pysyis päivärytmi ja sais kiinni elämästä ehkä takasin tai pysyis kiinni siinä elämässä. (Jaana, Taito)

Arjenhallintaan ja aikuisen elämään olennaisesti liittyvä asia on erinäisten asioiden hoitaminen. Nuorilla esimerkiksi nousi esiin, että halutaan oppia pitämään huolta omista asioista. Tuki ja apu omien asioiden hoitamiseen nähtiin yhtenä pajalla olemisen tavoitteita. Kyvyn saavuttaminen omien asioiden hoitoon nähtiin jo etukäteen voimaannuttavana ja jaksamista lisäävänä asiana. Aineistosta nousi vahvasti esiin huoli omasta jaksamisesta ja siitä, kuinka pajalla halutaan lisätä sekä kerätä voimavaroja. Voimien keruun ja pajalla työskentelyn ajateltiin tuovan tasapainoa ja voimaa elämään:

..tavoitteet on ollu ihan semmonen niinku omien voimavarojen keruu ja semmonen voimaantumisen – semmonen omien rajojen löytäminen ja semmonen voimien keruu. (Maija, Taito)

7.1.2 Sosiaalisia suhteita vahvistava

Sosiaaliset suhteet nähtiin yhtenä isona tavoitteena pajatoimintaan osallistuttaessa. Nuoret toivat esiin sitä, kuinka muiden ihmisten kanssa toimiminen ja kanssakäyminen on tärkeää ja olennainen osa kuntoutumisessa takaisin opiskeluun tai työelämään. Aineistosta nousi esiin myös se puoli, että ystäviä on pajatoiminnan ulkopuolellakin, ja että pajalla käymisen tarkoitus on kuntoutua eikä niinkään ystävien saaminen. Sosiaalisten suhteiden vähäisyys tai huono laatu nousi esille ja yhdistettiin huonoon jaksamiseen. Niiden ylläpito kuitenkin näyttäytyi tärkeänä tavoitteena:

..ja sitten myöskin niitä sosiaalisia suhteita, mitkä voi olla tosi heikossa jamassa jos on ollu pitkään vaikka yksin. (Sanni, Startti)

Sosiaaliset suhteet sekä muut pajatoimintaan osallistuvat nuoret nähtiin myös yhtenä mahdollisena syynä ylipäättään pajalla käymiselle:

..osalle se on ollut jopa se asia, minkä takia tulla pajalle. Se ei oo välttämättä se tekeminen kaikille vaan sellanen...kaverit joiden kanssa voi sitten purkaa asioita. (Sari, Taito)

Sosiaaliset suhteet, muiden ihmisten tapaaminen ja kanssakäyminen heidän kanssaan, nähtiin osana tavallista arkea ja hyvinvointia tuovana asiana. Yhtenä tavoitteena näyttäytyi se, että haluttiin lisätä omaa jaksamista ja hyvinvointia siihen pisteeseen, että kestää muiden ihmisten kanssa vuorovaikutusta. Kotona oleminen nousi esiin pitkällä tähtäimellä väsyttävänä ja yksinäisyyttä tuovana asiana, pajatoiminnan nähtiin olevan apu eristäytymisen estämiseen:

..mäkin niinkun ajattelen, että oon erakko enkä kauheen sosiaalinen ihminen, mut kyl se on ne sosiaaliset kontaktit, ni on niilläkin aika iso merkitys, että sä näät muita ihmisiä päivässä. Et vaikka se on muakin alkuun väsyttäny, mut on sillä niinkun... sekin on sitä arkea mitä täytyy olla. (Sari, Taito)

No siis mä oon halunnu just sillei että ei niinku... eristäytyis vaan kotiin, et olis väkisin ees jotain sosiaalista kanssakäymistä – Niin sen takia, ettei oo ihan niin semmonen niinku avuton olo ku on vaan itekseen ja.. nii. (Jaana, Startti)

7.1.3 Suunnanotto

Aineistosta havaittiin nuorten ammatillisuuteen liittyviä tavoitteita, ja suurin esiin noussut asia oli “oman jutun” löytyminen. Osa haastateltavista oli ollut jo vuosia työelämässä, osa oli ollut työttömänä toisen asteen koulutuksen jälkeen jo pitkään, osa ei ollut suorittanut toisen asteen koulutusta loppuun lainkaan. Pajatoiminta nähtiin keinona löytää uusia kiinnostuksen kohteita tai itselle kiinnostava ammatti, mutta myös tulevaisuuden suunnitteluvälineenä:

..auttaa suunnittelee, mieltii mihkä se vois sit mennä myöhemmin, mitkä ne on ne osaamisalueet ja mikä kiinnostaa. (Pertti, Startti)

..löydän itelleni oman ammatin. (Mikko, Takova)

Pajatoiminta nähtiin myös pitkälti kuntouttavana toimintana, oli se sitten kuntoutumista takaisin opiskeluihin tai työelämään. Pajatoimintaa pidetään työelämään valmistelevana, liittyen pajalla käymisen säännönmukaisuuteen ja aikatauluihin. Aineistossa korostui se, kuinka pajatoiminta nähdään ikäänkuin pysäkinä kohti tulevaisuuden suunnitelmia:

No tietysti tavoitteena on aina löytää se seuraava etappi, tavallaan että jokainen täältä johonkin lähtee ja sitten vaan tavallaan valmistetaan siihen että – prepataan sit siihen opiskeluun tai työhön tai kuntouttavaan työtoimintaan tai mihinkä vaan. (Sanni, Startti)

Aineistosta kävi ilmi, että nuoret eivät pitäneet itseään työkykyisinä, ja tämä oli heillä tavoitteena. Työ tai koulu, jossa he olivat aikaisemmin olleet, oli jollain tavalla liian kuormittavaa ja osalla tämä johti uupumukseen. Koulunkäynnin kannalta pajatoiminta koettiin mielekkääksi, sillä etenemistähti koettiin hyväksi ja tarpeeksi rauhalliseksi. Pajatoiminta nähtiin myös mahdollisuuksien antajana ja sitä kautta keinona laajentaa elämäkuvaa. Tämän myös nähtiin olevan keino kasvattaa itseluottamusta ja nähdä se, että “ei ole ihan paska”.

7.2 Hyödyt

Nuoret toivat esille haastatteluissa toiminnasta saamiaan hyötyjä. Aineistossa esiinnousseista teemoista luotiin alaryhmät arjenhallinta, itsetietoisuus sekä suunnanotto (Kuvio 3).

<u>Elämänsuunta</u>	<u>Itsetietoisuus</u>	<u>Kokemukset</u>
→ Arkirytm	→ Itsensä ylittäminen	→ Innostus
→ Uusi urahaave	→ Vastuu	→ Käytännön kokemus
→ Motivaatio kouluun	→ Oppiminen	→ Uusien asioiden oppiminen
→ Jaksamisen lisääntyminen	→ Itsetunnon vahvistuminen	→ Epäonnistuminen
→ Sosiaaliset suhteet	→ Onnistumiset	turvallisesti
		→ Tilaustyöt
		→ Elämäntilanteen parantuminen

KUVIO 3. Hyötyjen sisällöt tiivistetysti.

7.2.1 Elämänsuunta

Kun Silta-valmennuksen nuoret pohtivat pajatoiminnasta saatuja hyötyjä, esiin nousi arkeen liittyviä käsitteitä. Nuoret kokivat, että pajalla käyminen on tuonut heille välineitä arkirytmien opetteluun ja kuinka pajalla toimiminen oli auttanut herättämään motivaation hoitaa omia asioitaan. Arkirytmien saavuttaminen oli auttanut myös herättämään ajatuksia siitä, kuinka entiseen ei halua palata lainkaan. Vanhan ja rytmittömän arjen jättämistä kuvailtiin tärkeänä ja hyvänä asiana:

..on tosi virkistävää et sun, sä heräät aikasin ja sulla ei mee päivä niinkun ohi. Ja sitten kun vaan kuvitella sitä, että sä menisit takas sinne jona sä nukuit johonkin neljään asti iltaan – ni sinne ei halua enää millään takas. (Pertti, Startti)

Pajatoiminta vaikutti myös elämänlaadun parantumiseen. Hyötyinä nähtiin jaksamisen lisääntyminen ja tätä kautta mielialan parantuminen. Jaksamisen lisääntyminen näkyi muun muassa siinä, kuinka fyysinen aktiivisuus oli parantunut, kun pajatoimintaan jaksoi aiempaan verraten tulla paikalle polkupyörällä bussin sijasta. Toiminnan aikana oli kehittynyt myös turvallisuuden tunne, koska pajatoiminta on tuonut tunteen siitä, että on mukana kiinni yhteiskunnassa:

..turvallisempi olo ettei vaan oo ihan tyhjän päällä ja niinku tuntuu, että on mukana elämässä sillee jollain tapaa ja yhteiskunnassa. Ja se on tosi hyvä juttu. (Jaana, Startti)

Tärkeänä pidettiin sitä, kuinka elämä ei ollut enää pelkkää kotona olemista. Pajatoiminnan sosiaaliset hyödyt näkyivät siinä, kuinka toisten ihmisten kanssa työskentelystä pidettiin ja sen ajateltiin olevan tärkeää. Sosiaalisten taitojen kehittyminen pajalla olon aikana näyttäytyi aineistossa tärkeänä. Arjen jaksamista lisää se, kun nuori saa rakennettua sosiaalista verkostoaan ja pajalla pystyy näitä kontakteja pitämään yllä. Sosiaalisten suhteiden rakentaminen ja ylläpitäminen sai nuoret tuntemaan olonsa yhdeksi muista. Joillakin nuorilla on ollut mielenterveysongelmia, mutta pajalla he eivät ole kokeneet olleensa erilaisia eikä heidän taustaansa ole korostettu ja tuotu esille:

..mulla ei oo semmonen olo et mä oon mielenterveyspotilas, vaan mä oon yks muista täällä. Et mulla on siitä tosi hyvä fiilis. (Katja, Startti)

7.2.2 Itsetietoisuus

Nuoret toivat aineistoa tarkasteltaessa suurin määrin esiin sen, kuinka pajatoiminnassa mukana oleminen on kasvattanut heidän itseluottamustaan. Eri asioita kokeiltaessa ja omia vahvuuksia etsittäessä, itsetunto on vahvistunut, mikä on edesauttanut voimaantumisen tunteen kasvua. Pajalla toimiminen ja työskentely on tuonut nuorille mukanaan onnistumisen tunteita, mutta paja koetaan myös paikaksi, jossa mokia voi ja kuuluukin tehdä turvallisessa ympäristössä. Onnistumiset ja tilaisuudet, jossa nuori kokee, että on ylittänyt itsensä, ovat antaneet nuorille tunteen siitä, että on hyvä ihminen, mutta omasta päivittäisestä pajalla työskentelystä sekä työpanoksesta erilaisissa projekteissa koetaan suurta ylpeyttä:

..tosi ylpee fiilis, et mä oon ollu mukana tossa projektissa ja mä autoin sitä menemään eteenpäin – tulee semmonen niinku ylpeys siitä omasta kädenjäljestä. (Maija, Taito)

..täällä tulee päivittäin semmosia onnistumisen tunteita, mikä on tavallaan semmoset pienet asiat riittää, että tuntee, että on onnistunu ja on niinku hyvä ihminen jotenkin – tulee semmonen olo että on niinku...mulla on joku merkitys täällä ja joku osa täällä. (Sanni, Startti)

Sosiaalisten kontaktien ja muiden ihmisten kanssa toimiminen näkyi aineistossa siten, että nuoret kokivat suvaitsevaisuutensa kasvaneen. Erilaisten ihmisten kanssa työskentely ja erilaisten tarinoiden kuuleminen nähtiin myös maailmankatsomusta avartavana asiana.

..jos kuulee muitten elämäntarinoita ja näkee kaikenlaista ja niinku se avartaa omaa maailmankatsomusta ja lisää suvaitsevaisuutta. (Jaana, Startti)

Yhtenä jo arjenhallintaan oleellisena osana liittyvä elämän osa-alue on vastuullisuus. Nuoret kokivat, että pajalla oleminen on kasvattanut tietoisuutta omasta vastuusta. Vastuuntuntoa koettiin omista ajatuksista, teoista sekä ylipäättään omasta elämästä. Vastuullisuutta osoittaa aineiston perusteella myös se, että pajalla toimimisen aikana on oppinut puhumaan vaikeista ja omasta mielestään niin sanoituista tyhmistä asioista:

..miten mä niinku ajattelen asioista nykyään et kyl siinä on mun mielestä semmonen suuri ero et on tajunnu enemmän semmosta omaa vastuuta omista ajatuksista ja teoista ja niinku mun elämästä ja semmosta, et kyl mä niinkun koen tän onnistumisena. (Maija, Taito)

..sitten mä oon opetellut puhumaan et enhän mä oo yleensä puhunut mistään henkilökohtaisista asioista kenellekään. Et se on pitänyt opetella. Ja opetella puhumaan tavallaan tyhmistä asioista, tai siis että itselle tulee semmonen olo että puhuu tyhmistä asioista. (Sari, Taito)

7.2.3 Suunnanotto

Pajalla olon aikana jotkut nuorista olivat löytäneet uuden urahaaveen ja löytäneet uusia kiinnostuksen kohteita. Tässä apuna oli ollut pajan monipuolinen toiminta, jossa tutustuminen uusiin asioihin oli tehty mahdolliseksi ja tietoa vaihtoehtoista oli annettu runsaasti, oli se sitten koulutuksen tai työn saralla. Nuoret kokivat, että tietoa vaihtoehtoista ei ole saatu tarpeeksi aikaisemmissa opiskelupaikoissa. Pajalla on ollut mahdollista päästä tutustumaan eri oppilaitoksiin, mikä on koettu hyödylliseksi, ja tätä nuoret toivoisivat lisää.

..Joo siis mä oon saanu täällä ollessa tietää paljon kaikista vaihtoehtoista, mistä mä en oo ollenkaan tienny ees, et enemmän täällä on saanu tietoa kun vaikka koulun opo-tunneilla. (Jaana, Startti)

Pajatyöskentelyn ollessa konkreettista tekemistä, ovat nuoret saaneet toiminnan kautta käytännön kokemuksia ja tätä kautta varsinaista osaamista on syntynyt paljon. Omien vahvuuksien kehittäminen ja pajalla saadut hyvät kokemukset ovat tuoneet itsevarmuutta ja itseluottamusta

tekemiseen. Jotkut pajalaisista ovat löytäneet oman vahvuutensa, ja saaneet pajan kautta tilaustöitä. Tilaustöiden saaminen tuo työelämän lähelle pajatoimintaa, joka nähdään tärkeänä ja yhtenä pajalla olemisen tavoitteena. Tilaustöiden tekeminen myös motivoi tulevaisuuden suunnittelussa. Pajalla olemisen herätti myös ajatuksia siitä, kuinka toiminta on kasvattanut halun ja motivaation jatkaa kouluttautumista. Tässä pajatoiminta toimii suuntaa antavana tekijänä:

..varsinkin se kun sä oot ollu pitkään täällä – ni sä rupeet huomaa sen et sä voit luottaa ittees siihen et sä pystyt myös menee töihin. Ja sit se et melkein vähän niinku janoaaki jo päästä johonkin.
(Pertti, Startti)

7.3 Ryhmä

Nuoret toivat esille ryhmän toimintaan liittyviä asioita ja tästä pääteemasta jaoteltiin alaryhmikseen ilmapiiri, huomioon ottava sekä vertaistuki (Kuvio 4).

<u>Avoim</u>	<u>Huomioon ottava</u>	<u>Vertainen</u>
→ Avoimuus	→ Ei jätetä yksin	→ Osa ryhmää
→ Yhteishenki	→ Huomiointi	→ Samaistuminen
→ Sallivuus	→ Kaikki arvokkaita	→ Ystävystyminen
	→ Hyväksyminen	

KUVIO 4 Ryhmien sisällöt tiivistetysti

7.3.1 Avoim

Pajan toimintaan liittyen aineistosta nousi voimakkaasti esille pajan ilmapiiri. Pajalla toimimisessa koettiin tärkeänä hyvä käyttäytyminen, se, ettei loukata toisia ihmisiä eikä puhuta pahaa toisen selän takana. Pajalaiset odottivat toisiltaan aikuismaista käytöstä. Haastateltavat toivat toistuvasti esille sitä, kuinka pajalla on hyvä ryhmähenki ja hyvä tunnelma. Tähän hyvään ilmapiiriin luettiin vaikuttavan muun muassa se, että pajan koettiin olevan erittäin salliva ja avoin ympäristö. Pajalla on

avoin meininki, ja muita ihmisiä kohtaan ollaan avoimia. Tätä kautta paja koettiin samalla luottamukselliseksi paikaksi:

..Avoimuus ehdottomasti. Ja nimenomaan se, ettei puhuta paskaa selän takana – must meillä ei oo ollu semmosta. Joo avoimuus ja rehellisyys. Uskaltaa luottaa ihmisiin ja olla itse luottamuksen arvoinen...se on hirveen vaikee luottaa vieraisiin ihmisiin. (Maija, Taito)

Pajalaiset kokevat, että pajalla otetaan uudet jäsenet hyvin ja avosylin vastaan sekä pajalle voi tulla juuri sellaisena kuin on. Pajalla ei tarvitse hävetä yhtään mitään:

Tulee vaan tosi hyvä fiilis ku täällä on tämmönen ryhmähenki ja sit sut otetaan vastaan noin vaan, et tottakai tuu vaan. (Katja, Startti)

Oleminen pajalla koettiin myös rennoksi. Uuteen paikkaan tuleminen voi olla jännittävää, mutta kaikille annetaan mahdollisuus tulla tutuksi paikan kanssa omaan tahtiin. Jos haluaa olla enemmän rauhassa ja katsella etäältä, siihen annetaan muiden pajalaisten toimesta mahdollisuus. Ihmiset ovat erilaisia, ja joillakin kestää pidempään päästä toimintaan mukaan. Paja kuitenkin koettiin paikaksi, jossa myös syvällisempien asioiden jakaminen toisten kanssa on mahdollista, jos näin haluaa tehdä:

..sit saa olla myös omassa rauhassaan tai et ei oo pakko jakaa eikä kukaan niinku penää sitä, et kerro nyt kerro nyt, et saa jakaa jos haluaa mut ei oo pakko. (Maija, Taito)

7.3.2 Huomioon ottava

Pajalla pidettiin tärkeänä yhdessä tekemistä ja työskentelyä muiden ihmisten kanssa. Hyvään ilmapiiriin luettiin kuuluvan se, että hieman ujomprien ihmisten annetaan tutustua paikkaan rauhassa, heidän asioistaan ei udella eikä heidän luokseen tungeksita. Ketään ei kuitenkaan jätetä yksin, vaan etäämmälläkin olevat ihmiset huomataan. Aineistosta nousi vahvasti esiin se, että kukaan ei jää pajatoiminnassa ryhmän ulkopuolelle, vaan kaikki otetaan mukaan:

..sitäki tarvii ryhmässä et ei ketään jätetä niinku sinne taakse. Siinähän ryhmässä ollaan. (Pertti, Startti)

..no varmaan se ryhmähenki kaikista..ehkä..tärkeintä. Että pystyy tekee kaikkien kanssa. Yhdessä asioita ja kaikki otetaan huomioon kaikessa ja kaikkia kuunnellaan sitten jos...jotain tehdään eikä ketään jätetä sinne ulkopuolelle. (Matti, Takova)

Ryhmässä toimimiseen liitettiin vahvasti se, että kaikkia tulisi huomioda tasapuolisesti. Pajalla tehdään paljon projekteja ja nuoria pidetään aktiivisina. Aktiviteettien suhteen nuoret pitävät tärkeänä, että kaikkien mielipiteitä kuunnellaan ja että ne otetaan huomioon. Tässä asiassa suuressa roolissa on ohjaaja. Pajatoiminnassa olevat nuoret ajattelevat kaikkien ihmisten olevan yhtä arvokkaita ja tärkeitä:

..just sellanen, että on perus yhteishenki tietysti hyvä, että kaikki otetaan huomioon ja niinku kuunnellaan muita ja muitten mielipiteitä ja sillee..just et ei loukata toisia – että kaikki on samanarvoisia. (Jaana, Startti)

Aineistosta nousi vahvasti esiin se, kuinka nuorten mielestä kaikkien hyväksyminen on yksi pajan tärkeimpiä piirteitä. Esiin tuotiin se, kuinka seksuaalisella suuntautumisella tai etnisellä taustalla ei ole merkitystä, kunhan toimitaan yhdessä. Kaikkien hyväksymistä pidettiin yhtenä pajalla toimimisen edellytyksenä, mutta myös itsensä hyväksyminen koettiin oleellisena asiana.

7.3.3 Vertainen

Nuoret toivat aineistossa esiin pajalla saatavan vertaistuen ja sen merkityksen. Pajalle tullessa nuorilla on ollut jonkinlainen kriisi tai muu nivelvaihe elämässä ajankohtainen. Nuoret itsekin tunnistivat tämän, sillä aineiston mukaan he ajattelivat kaikilla pajalaisilla olevan elämässä jotain valtavirrasta poikkeavaa meneillään. Muut pajalaiset nähtiinkin avainasemassa jopa siinä, jaksako vaikeina päivinä saapua pajalle lainkaan. Toiset ihmiset olivat nuorille tärkeitä ja osalle nuorista syy tulla pajalle:

..mä oon tosi huono just niinku motivoitumaan mihinkään niin välillä mä oon tullu tänne niinku sen ansioista että mä muistan et täällä on niitä kivoi tyyppi ja kiva nähä niitä ja pääsee tekee yhdessä jotain. (Jaana, Startti)

No se vertaistuki tavallaan vaikka ei täällä kauheen syvälle kaikki mee omiin asioihinsa ja joistakin ei välttämättä tiedä yhtään mitään, mutta jotenkin se, että semmonen sanaton tunne, että niinku kaikki tietää täällä, että kaikki on jollakin tavalla samassa tilanteessa, niin se vertaistuki on hirveen tärkeä. (Sanni, Startti)

Paja nähtiin paikkana, jossa saa ymmärrystä tilanteelleen ja ajatuksilleen. Samassa tilanteessa oleville nuorille näyttäytyi tärkeänä se, että on joku joka ymmärtää ja pystyy ehkä samaistumaan

omaan elämäntilanteeseen. Pajalla ollessa tuntui, että on joku, joka pitää pystyssä. Aineistosta nousi esiin se, kuinka nuorilla saattoi olla muussa elämässään kokemuksia siitä, että ei kuulu mihinkään tai kokee yksinäisyyttä. Pajatoiminnasta kuitenkin monet saavat tunteen siitä, että kuuluvat johonkin ja ovat osa ryhmää.

..se, että kuuluu, että..tai tuntuu, että tänne kuuluu. (Sanni, Startti)

7.4 Ohjaaja

Ohjaajan ominaisuuksiin liittyvästä pääteemasta jaoteltiin alaryhmikseen ryhmää vetävä voima sekä tukija (Kuvio 5).

<u>Ryhmää vetävä voima</u>	<u>Tukija</u>
→ Hengenluoja	→ Kannustava
→ Huomioi	→ Esimerkki
→ Koossapitäminen	→ Valo
→ Osa ryhmää	→ Helposti lähestyttävä
→ Auktoriteetti	
→ Potkii eteenpäin	

KUVIO 5 Ohjaaja- ryhmän sisällöt tiivistetysti.

7.4.1 Ryhmää vetävä voima

Ryhmän toiminnan kannalta ohjaaja nähtiin erittäin tärkeänä tekijänä. Ohjaajan katsottiin olevan ikään kuin ryhmää vetävä voima, joka pitää eri osa-alueet yhdessä. Ohjaaja oli se, joka pitää ryhmän koossa ja tuo sen yhteen. Pajatoiminnassa mukaan ryhmään saattaa tulla missä vaiheessa tahansa uusia jäseniä, ja ohjaaja on se, jonka kuuluu sopeuttaa yksilö ryhmään. Ohjaajille annettiin myös kiitosta siitä, kuinka ketään ei jätetä ryhmän ulkopuolelle. Ohjaajan nähtiin olevan se, joka helpottaa ryhmään sopeutumista ja pitää yllä hyvää ilmapiiriä luoden hyvää henkeä:

..ryhmässä ohjaajilla on iso rooli, että niinku mitenkä ne tavallaan sopeuttaa sen uuden yksilön sinne ryhmään ja huolehtii siitä, että kaikki niinku rullaa. (Sanni, Startti)

Ohjaajan tärkeänä ominaisuutena pidettiin sitä, että hän on kiinnostunut ihmisistä ja aidosti innostunut työstään. Tätä kautta nuoret kokivat ohjaajan innostavan heitä työskentelemään. Pajalla ohjaaja koettiin henkilönä, joka keskittyy jokaiseen ihmiseen ja antaa huomiota tasavertaisesti ryhmän jäsenille. Ohjaaja nähtiin vahvasti osana ryhmää, koska on niin läsnä toiminnassa. Hyvänä asiana nähtiin se, että ohjaaja tulee ryhmäläisten tasolle ja puhuu ikään kuin samaa kieltä pajalaisten kanssa:

..se ei jätä ketään ulkopuolelle eikä keskity vaan yhteen ihmiseen vaan se muistaa huomioida jokaisen ihmisen ja keskittyy vuorollaan jokaiseen ihmiseen. (Maija, Startti)

Ohjaaja nähtiin kuitenkin selvästi ryhmän johtohahmona ja auktoriteettina. Ryhmän kasassa pitäminen edellyttää myös kurin pitämistä ja sitä, että pitää ryhmän jäsenet aisoissa. Nuoret kokivat, että ryhmä tarvitsee jonkun, joka valvoo tilannetta ja on jämäkkä tarvittaessa. Eteenpäin potkimisen kuvailtiin olevan yksi merkittävä asia nuorille ja ohjaajan tietynlaisen vaativuuden nähtiin olevan erittäin hyvä asia. Kuitenkin korostettiin sitä, että liika käskyttäminen ei toimi, tätä nuoret eivät tosin kokeneetkaan pajan ohjaajien toimesta. Nuoret kokivat silti tarvitsevansa vielä henkilöä, joka ajaa heitä eteenpäin, panee tekemään erilaisia asioita ja toimii eräänlaisena moottorina elämälle:

.. potkii eteenpäin, kuitenkin sen ihmisen voimavarojen puitteissa, et ei se ikinä pyydä niinku semmosta mitä ei pystyis antaa. Et se on semmosta, se on semmonen ymmärtävä ja hellä, mut samalla niinku semmonen jämäkkä. Semmosta apua ja tukea, jota ilman olis ihan sillei kusessa. (Maija, Taito)

7.4.2 Tukija

Ohjaaja nähtiin myös tukihenkilönä pajatoiminnan aikana. Heidät koettiin kannustavina henkilöinä, jotka auttoivat kasvattamaan työmoraalia sekä itseluottamusta. Ohjaajat auttoivat pajalaisia myös voimaantumaa ja saamaan lisää itsevarmuutta. Pajatoiminnassa monilla on tavoitteena päästä työelämään ja tähän ohjaajien koettiin myös kannustavan. Ohjaajat nähtiin hyvänä esimerkkinä ja peilinä. Heidän koettiin heijastavan toiminnassaan niitä arvoja, joihin pajalaiset itse haluavat pyrkiä. Aineistosta näkyi vahvasti nuorten kunnioitus ohjaajia kohtaan. Heille oltiin kiitollisia heidän antamastaan avusta ja tuesta. Ohjaajien ajateltiin olevan ikään kuin valo pimeässä, joka johdattaa nuoria oikeaan suuntaan:

..no mulle itelle ni täällä ohjaajat on semmosia...vähän niinku semmonen majakka tiäkkö, että mä oon ollu siellä merellä siellä myrskyssä ja sitten näkyy se valo tavallaan että..että tota niiltä saa valtavasti tukea ja niinku ei sitä pysty sanoin kuvaamaan mitenkä niinku valtavasti ne kannustaa – ne on ihan niinku varmasti semmosia ihmisiä joilleka tulee olemaan kiittollinen ihan loppuelämän ajan. (Sanni, Startti)

Jo pelkällä läsnäolollaan ohjaajien koetaan olevan avuksi. Nuoret kokivat ohjaajat sellaisiksi ihmisiksi, joiden puoleen kääntyä, jos tuntuu, että kaikki hajoaa käsiin. Aineistosta kävi ilmi luottamus ohjaajiin ja siihen, että heidän kanssaan pääsee keskustelemaan tarvittaessa. Hyväksi asiaksi koettiin myös se, että ohjaajat kysyivät paljon pajalaisten mielipiteitä asioista, ja osallistivat heitä toimintaan. Nuoret kertoivat ohjaajien olevan ihmisiä, joiden puoleen voi kääntyä missä asiassa tahansa:

..pelottaa että kuulostaa tyhmältä kaikki omat jutut ja sillee hävettääki jotkut jutut nii yllättävän helppoo on ollu puhuu noille ohjaajille, oikeestaan ihan suoraan sillei sanoo. Kyllä se on aina auttanu vaikka olis vaan itkeny jotain niille. Kyllä se aina auttaa. (Jaana, Startti)

Ohjaajat tuntuivat heti ensimmäisestä päivästä lähtien helposti lähestyttäviltä ja heidän kanssaan oli helppo puhua. Ohjaajat koettiin ammattitaitoisina henkilöinä, joilta saa aina apua jos tarvitsee ja he auttavat aina parhaan kykynsä mukaan. Ohjaajien koettiin näkevän kaikissa pajalaisissa heidän omat vahvuutensa ja kykynsä, ja näiden mukaan ohjaajat pystyivät auttamaan vielä paremmin tulevaisuuden suunnittelussa. Merkittäväksi koettiin myös se, että ohjaajien kanssa pääsi tutustumaan eri oppilaitoksiin tai he lähtivät mukaan hoitamaan erilaisia käytännön asioita:

..niiltä voi kysyä mitä vaan ja mun mielestä noi ohjaajat on tosi sellasia et uskaltaa kysyy mitä vaan ja vaikuttaa siltä, että vaikka ei osais vastata johonkin ni ne auttaa parhaansa mukaan. (Jaana, Startti)

7.5 Toiminnan merkitys

Nuoret kertoivat haastatteluissaan pajatoiminnan merkityksestä heidän elämässään. Toiminnan merkitykseen liittyvästä pääteemasta jaoteltiin alaryhmikseen arki ja sosiaaliset suhteet (Kuvio 6).

<u>Arkea tukeva</u>	<u>Sosiaalistava</u>
→ Arki takaisin	→ Aito läsnäolo
→ Rytmin saaminen	→ Kuuluminen johonkin
→ Pohjalta nouseminen	→ Vertaistuki
→ Kuntoutuminen	
→ Syrjäytyminen	

KUVIO 6 Toiminnan merkityksen sisällöt tiivistetysti.

7.5.1 Arki

Toiminta koettiin kaiken kaikkiaan erittäin tärkeänä asiana. Nuorilla oli erilaisia tilanteita tullessaan pajatoimintaan mukaan. Monilla oli takana väsymystä ja masennusta. Nämä asiat olivat ajaneet pelkkään kotona olemiseen, mistä sanottiin, että tulee turta olo, jos joutuu vain olemaan. Pajatoiminta on tarkoittanut nuorille arjen takaisin saamista, mihin olennaisena osana liittyi arkirytmien opettelu. Jo pelkästään toimintaan osallistuminen saatettiin nähdä jopa hengen pelastaneena asiana, jos ennen toimintaan osallistumista elämä ei sujunut:

..ettei ihmiset vedä itteään jojoon. Tai siis nii... en mä tiä mitä olisin tehny jos mulla ei olis ollu tällasta paikkaa – oisin ollu varmaan jossain osastolla jossain vaiheessa. (Katja, Startti)

Aineistosta nousi useaan kertaan esille se, että ei tiedä mitä olisi tapahtunut, jos ei olisi lähtenyt pajatoimintaan mukaan. Toiminnan koettiin olevan pohjalle pudonneiden ylös nostamista, mikä antaa paljon erilaisia mahdollisuuksia elämään. Pajatoiminnan sanottiin olevan sellaista, jota kaikki tarvitsevat ja nähtiin todella tärkeänä toimintana, jonka tärkeyttä ei aina osattu edes kuvailla. Kuntoutumisen kannalta pajatoiminta nähtiin erittäin tärkeänä, koska kotona kuntoutuminen ei ole nuorten mukaan mahdollista. Myös koulutuksen todellisuuteen vastaamattomuus nähtiin ongelmana.

Aineistosta ilmeni, kuinka nuoret ovat saaneet ikään kuin pelinappulat elämään takaisin. Nuoret toivat esille myös käsitteen syrjäytyminen, ja kuinka monet heistä itse ovat kokeneet olevansa syrjäytyneitä tai ainakin syrjäytymisvaarassa. Nuoret toivat esille sen, kuinka nykyään tuntuu olevan paljon aikaisempaa enemmän nuoria, joilla on ongelmia, ja pajatoiminnan koetaan olevan juuri tällaisessa tilanteessa olevalle nuorelle otollinen paikka:

..syrjäytynyt nuori tarvii mun mielestä sen aidon läsnäolon ja vastaanoton -- ja et saa sen arjen takas. Koska se ei oo niin helppoa lähtee takas arkeen, mut arjesta lähteminen on taas niin helppoo.
(Pertti, Startti)

7.5.2 Sosiaalistava

Toiminnan tärkeydestä puhuttaessa haastateltavat toivat ilmi sosiaalisen ulottuvuuden. Pajatoiminnan kautta on saanut parannettua omia vuorovaikutustaitojaan. Pajatoiminnassa tarpeelliseksi koetaan se, että ihmiset ovat aidosti läsnä, mutta myös se, että nuori saa kokemuksen siitä, että häntä kuunnellaan. Tärkeäksi nähtiin se, että pajatoiminnassa otetaan ihminen huomioon sellaisena kuin hän on. Aineistosta näkyi, kuinka nuoret kaipaavat tukea, ja paja on paikka, josta sitä saa muilta pajalaisilta ja ohjaajilta. Paja on paikka, johon kokee kuuluvansa, ja se tuotiin esille tärkeänä piirteenä.

..sillee sosiaaliset taidot on vähän kehittyny. (Jaana, Startti)

Sosiaalisten suhteiden merkityksestä toiminnassa nostettiin esille vertaistuki. Toiminnassa tärkeänä ominaisuutena pidettiin sitä, että sieltä saa tukea ja ymmärrystä ihmisiltä, jotka ovat olleet ehkä samankaltaisessa tilanteessa elämässään kuin itse. Muut pajalaiset nähtiin tärkeinä pääosin sen vuoksi, että heidän kanssaan pystyy pitämään yllä sosiaalisia suhteita ja jopa harjoittelemaan vuorovaikutusta muiden kanssa.

8 POHDINTA

Tässä luvussa käsitellään ja avataan tuloksia suhteessa tutkimuksen käsitteisiin ja teoriaan. Ilman tutkimuksen pohjaa, teoriaa, on vaikea ymmärtää, mitä informaatiota on saatu selville. Teorian kautta tulokset pystytään myös liittämään osaksi yhteiskunnallista kontekstia. Luku on jaettu tiivistetyksi kahteen osaan tuloksia mukaillen.

8.1 Arjen- ja elämänhallinta

Tuloksissa näkyy, että arjenhallinta ja siihen liittyvät haasteet sekä niissä tukeminen on pajatoimintaan osallistuville tärkeää. Arjenhallintaan liittyvät elementit näkyivät kaikissa tulosten pääluokissa. Nuoret olivat asettaneet itselleen tavoitteeksi arjenhallinnan, erityisesti päivärytmin takaisin saamisen. Arkisten asioiden hoitaminen ja päivärytmin vakiinnuttaminen näkyi pajalaisten itse asettamissa tavoitteissa, mutta myös hyödyissä, joita pajalaiset kokivat toiminnasta saavansa. Nämä voidaan lukea myös yksilönvalmennuksen tavoitteisiin (ks. Pekkala 2005). Tältä osin ainakin voidaan sanoa, että pajatoiminta vastaa nuorten toiveita. Arkeen liitettiin asioita myös, kun kysyttiin toiminnan merkityksestä. Pajatoiminta nähtiin jopa elämän pelastavana asiana, eikä ilman pajalla käymistä tiedetty, mihin suuntaan elämä olisi johtanut. Nivelvaiheen jälkeinen aika saattaa joskus kestää pitkään (ks. Vehviläinen 2006, 31), joten osalla nuorista oli tottumista siihen, että heitä odotetaan jossain.

Nuoret kuvailivat päivärytmiä ja arjenhallintaan liittyviä asioita normaaleina, ihmisen elämään ilmiselvästi kuuluvina asioina. Normaalin arjen tavoiteltavuus ja sen pitäminen tavallisena voi hyvinkin liittyä yhteiskunnassamme vallitseviin kulttuurisiin mallitarinoihin siitä, miten meidän odotetaan elävän ja minkälaista polkua meidän odotetaan kulkevan (ks. Jokinen, Huttunen & Kulmala 2004, 16). Kulttuuriset mallitarinat liitetään jo jopa osaksi yhteiskunnan jäsenen identiteettiä. Todellisuudessa tarinat eivät aina mene tämän mallitarinan mukaan. Kuitenkin tämä mallitarina elää vahvasti myös tutkimukseen osallistuneiden nuorten keskuudessa, ja sen ajatellaan olevan elämän kannalta oleellinen asia. Mallitarinoiden ohi eläminen saattaa leimata, kuten sana koulupudokas kenties tekee. Nykyään pitäisi pystyä päästämään irti totutuista ajattelumalleista liittyen esimerkiksi kulttuurisiin mallitarinoihin, joista Jokinen ym. (2004) puhuu. Mallitarinat ennustavat elämäntulkua aikana ennen teollistumista ja kaupungistumista, kun ihmisen elämä sujui ehkä nykyistä suoraviivaisemmin.

Aineistosta nousi esille se, kuinka pajatoiminnassa mukana oleminen on ollut elintärkeää elämän suunnanoton kannalta. Tutkimuksessa yhdeksi keskeiseksi käsitteeksi nousi myös elämänhallinta. Pajalla on saanut itseluottamusta ja luotto omiin taitoihin sekä vahvuuksiin on kasvanut. Voidaan siis sanoa, että pajatoiminnassa mukana oleminen on vahvistanut nuoren minäkuvaa ja toimijuutta. Kuten Mäkinen (2015) kuviollaan nuorten elämänsä elämänkulun viitekehystä kertoo, nuoret rakentavat pitkän prosessin aikana omaa toimijuuttaan ja minuuttaan (ks. Mäkinen 2015, 105). Pajatoiminta on myös auttanut löytämään uusia vahvuuksia. Omien vahvuuksien tunnistaminen on myös Keltinkangas-Järvisen (2000, 15–17) mukaan tärkeää elämänhallinnan kannalta ylipäätään. Tämä johtui myös siitä, että pajatoiminnan kautta sai mahdollisuuden tutustua moniin eri aktiviteetteihin. Karvonen (2011, 121) onkin todennut, että hyvä itsetunto liittyy elämänhallintaan vahvasti, sillä se luo voimaantumisen tunnetta. Pajalla käyminen on antanut nuorille uutta informaatiota siitä, mitä mahdollisuuksia heillä ylipäätään on jatkoa ajatellen. Pajatoiminta antoi myös motivaatiota ja keinoja päästä näihin tavoitteisiin. Nurmen ja Salmela-Aron (2002, 59–60) mukaan ikäsidonnaiset kehitystehtävät ohjaavat erilaisia motivationaalisia mieltymyksiä, ja kun yksilö asettaa itselleen toiminnallisia tavoitteita, on seuraava askel löytää keinot niiden toteuttamiseen. Ohjaajien merkitys tässä oli myös suuri. Ohjaaja saattoi olla se, jolta sai luottamusta tavoitella omia urahaaveita tai uskallusta hakea kouluun.

Tutkimuskysymysten valossa nuoret nostivat eniten esiin arjenhallintaan sekä pajatoiminnasta saatuun tukeen liittyviä asioita. Arkisiin asioihin liittyvät avuntarpeet ja tieto olivat pajalla lähettyvillä. Tässä merkittävänä tekijänä olivat ohjaajat, joilta koettiin saatavan neuvoja ja apua milloin tahansa ja mihin asiaan tahansa. Tuki pajatoiminnassa nostettiin myös tärkeäksi asiaksi. Tuki liitettiin vahvasti ohjaajiin, mutta myös ryhmään. Ryhmältä saatiin vertaistukea omaan samankaltaiseen elämäntilanteeseen. Ohjaaja kuitenkin koettiin hieman vahvemmin eräänlaisena tukipilarina, joka on auttanut viemään elämää eteenpäin. Muiden ryhmäläisten tuki ja läsnäolo koettiin erilaisena, ohjaajalta sai ehkä hieman monipuolisemmin apua omiin asioihin. Kaikki tutkimukseen osallistuvat eivät pitäneet pajalle tullessaan vertaistukea itseisarvona, vaan nimenomaan ohjaajien merkitys korostui.

Haastatteluissa tutkija ei missään vaiheessa käyttänyt sanaa syrjäytynyt. Tämä käsite tuli ilmi nuorten haastatteluissa. Työpajatoiminnassa oleva nuori voi siis ajatella olevansa syrjäytynyt, tai ainakin syrjäytymisvaarassa. Kirsi Juhila (2004) puhuu identiteetin merkityksestä ja kuinka se voi olla leimaavaa. Nuoruusaika on erilaisten kehityskriisien- ja tehtävien sekä kokeilemisen aikaa (ks. Nurmi & Salmela-Aro 2002). Aikuisuus alkaa vasta Arnettin (2000) määritelmänkin mukaan

muotoutua tässä iässä. Tämä ikävaihe on muutenkin identiteetin muodostuksessa tärkeää, saatika silloin, kun yhteiskunnan paineet saavat joistain paremman otteen kuin toisista.

8.2 Sosiaalisuus

Päivärytmi liitettiin vahvasti arjenhallintaan, ja tähän arjenhallintaan liitettiin myös sosiaaliset suhteet. Sosiaalisen kanssakäymisen katsottiin kuuluvan normaaliin elämään. Pajatoiminnassa olevien muiden nuorten, vertaisten, koettiin myös olevan iso osa arkea, sillä muut nuoret saattoivat joillekin olla motivaationa pajalla käymiseen. Pajatoiminta siis tuo yhteen ihmisiä, jotka ovat samankaltaisessa elämäntilanteessa (ks. Vilén 2002). Jos nuorella oli hetkiä, jolloin pajatoimintaan ei jaksanut osallistua, syyllisyyttä tunnettiin muun muassa siitä, mitä muut pajalaiset ajattelevat. Tällaisenkin tilanteen jälkeen pajalle palaamisen koettiin olevan helppoa, juuri muiden pajalaisten sekä ohjaajien vuoksi. Kaikki pajalla olevat nuoret eivät kuitenkaan heti ajatelleet toimintaa sosiaalisten suhteiden laadun parantajana. Pajatoimintaan tultiin puhtaasti oman kuntoutumisen vuoksi, eikä uusien ystävyysuhteiden syntymistä koettu tarpeelliseksi. Ajan myötä kuitenkin huomattiin, että olennainen osa pajatoimintaa ovat muut ihmiset ja heiltä saatu vertaistuki.

Kuten Kurki (2006, 118) jo aiemmin totesi, ihmisen tulisi saavuttaa sosiaalisia valmiuksia ja taitoja, joita tarvitaan sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen ympäristöön sopeutumisessa ja sen kehittämisessä. Tutkimuksessa saatiin selville tätä puoltava seikka: pajatoiminta tukee nuorten mukaan sosiaalisen verkoston kehittämistä ja vahvistamista. Kurki (2006, 119) sanoo myös, että tällaiset taidot saavuttaakseen ihmisen tulee oppia kuulumaan ryhmään ja tuntee olevansa arvostettu ja ryhmänsä hyväksymä. Jauhaisen & Eskolan (1994, 45–47) mukaan mitä enemmän yhteisön olemassaolo merkitsee yksilölle, sitä merkityksellisempiä ryhmän muutkin jäsenet ovat ja tätä kautta toiminta tulee merkitykselliseksi itselle, ja myös toimintaan pystytään sitoutumaan paremmin. Myös sosiaalipedagogiikka korostaa yhteisön merkitystä yksilön rinnalla, ja ihmisen tarkoituksena nähdään pyrkimys kasvamaan yhteiskuntaan ja yhteiselämään muiden ihmisten kanssa kuitenkin oman elämän kehittäminen ensisijaisena mielessä. (ks. Kurki & Nivala 2006, 11–14.) Tärkeänä pidetään myös sitä, että ihmisellä on vaikutusvaltaa ryhmän kehittymiseen ja yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen. Silta-valmennuksen eri ryhmissä olevat nuoret olivat sitä mieltä, että heillä on vaikutusmahdollisuuksia toiminnan sisällä, joten tämä saattoi osaltaan vaikuttaa toimintaan sitoutumiseen.

Muu ryhmä koettiin siis tärkeäksi osaksi pajatoimintaa. Ryhmän kohdalla esiin noussut ilmapiiri oli selkeästi tärkeä ryhmän piirre. Ryhmä koettiin helpoksi paikaksi olla, ja muut ryhmän jäsenet tekivät mahdolliseksi olla täysin oma itsensä. Kalliolan ym. (2010, 59) mukaan yhteisöissä, joissa on hyvä ilmapiiri, viihdytään paremmin ja poissaoloja on vähemmän. Nuoret korostivat aineistossa sitä, kuinka jokainen tulee hyväksyä ja erilaisuus on sallittua. Ryhmässä koettiin vallitsevan avoin ilmapiiri, jossa ei puhuta toisista pahaa selän takana (ks. Kurki 2000, 130). Tutkimukseen osallistuvat nuoret kuitenkin tiedostivat sen, että kaikista ei voi pitää, mutta pajalla täytyy tulla siitä huolimatta toimeen. Positiivisen ilmapiirin luomisen edellytyksinä voidaan pitää esimerkiksi tasa-arvoa, kannustavuutta ja rehellisyyttä (Kalliola ym. 2010, 59). Nämä kaikki asiat nousivat esille myös tämän tutkimuksen aineistosta.

Aineiston perusteella Silta-valmennuksen pajatoiminta tukee hyvin ryhmän eri ulottuvuuksien toteutumista. *Kognitiivinen ulottuvuus* näkyy siinä, kuinka nuoret toivat haastatteluissa esille oppivansa toisiltaan. Pajalla nuoret osaavat eri asioita ja kaikkien taitoja pystytään yhdessä hyödyntämään. *Sosiaalinen ulottuvuus* pitää sisällään muun muassa yhteen kuuluvuuden tunteen, ryhmän sosiaaliset suhteet ja oppimiskulttuurin. Työpajatoiminnasta voidaan nämä piirteet löytää. Ryhmässä vaikuttaisi vallitsevan positiivinen keskinäisriippuvuus, sillä ryhmän jäsenet ovat tietoisia omasta tekemisestään ja kuinka ryhmässä toimiminen auttaa erilaisia projekteja etenemään paremmin. Tämän ulottuvuuden perusta on pajatoiminnassa myös vahva, koska pajatoiminnan nuoria yhdistää samankaltainen elämäntilanne. *Emotionaalinen ulottuvuus* toteutuu, sillä ryhmä jäsenet kokevat pajatoiminnan ilmapiirin erittäin hyvänä ja kannustavana. Nuoret kertovat ilmapiirin pajalla olevan hyväksyvä ja kaikki voivat olla omia itsejään. Tämä edistää osaltaan ryhmän psykologista turvallisuutta. (ks. Korhonen & Nummenomaa 2012).

Ohjauksen merkitys nousi aineistosta siis hyvin vahvasti esiin. Ohjaajat nähtiin kannustajina, motivaattoreina, tukipilarina ja jopa majakkana myrskyssä. Ohjaajat koettiin hyvin läheisinä, vaikka samalla heidän auktoriteettiasemansa tunnustettiin. Nuoret tuntuivat aineiston perusteella kaipaavan myös rajoja ja koko ryhmän koettiin kaipaavan kuria. Ohjaajat koettiin tiiviiksi osaksi ryhmää, ja heidät koettiin helpoiksi lähestyä missä asiassa tahansa. Ohjaajilla koettiin myös aina olevan aikaa nuorille. Ohjaajat näyttäytyivät selvästi tukevana elementtinä nuorten arjenhallinnassa, sillä heiltä saatiin tukea arkisten asioiden hoidossa, esimerkiksi erilaisten lomakkeiden täyttämässä sekä hakemusten teossa. Isostakin ryhmästä huolimatta ohjaajan koettiin antavan huomiota sekä neuvoja tasapuolisesti kaikille. Myös ohjaaja piti huolen ryhmän kiinteydestä ja siitä, että tullaan toimeen, eikä jättänyt ketään ryhmän ulkopuolelle.

Työpajatoiminta on kasvattanut suosiotaan, ja tarve erilaisille ryhmille on huomattu (ks. Pekkala 2005). Tämä näkyi myös tutkimukseen osallistuneiden nuorten puheissa. Työpajalla käyminen nähtiin ylipäätään helposti lähestyttävänä toimintana, kun taustat nuorilla saattoivat olla vaikeitakin ja lähtökohdat olivat tutkimukseen osallistuneilla erilaisia. Paja koettiin paikaksi, jonne on helppo tulla lähinnä muiden pajalaisten ja ohjaajien takia. Pajalla koettiin saavan myös eväitä tulevaisuuteen. Pajatoiminnan ajateltiin olevan sopivaa ja jopa tarpeellista kaikille nuorille kaikissa elämäntilanteissa eikä sen koettu olevan pelkästään vaikeassa elämäntilanteessa oleville. Pajatoiminnan toivottiin olevan helpommin saatavilla yhteiskunnassa sitä tarvitseville, koska nyt tieto pajatoiminnasta tuntui olevan vaikeasti saatavilla. (ks. Opetushallitus 2014).

9 TUTKIMUKSEN ARVIOINTI

Tämä luku käsittelee tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta. Tutkimusta tehtäessä täytyy noudattaa tiettyjä käytänteitä, muun muassa hyviä eettisiä periaatteita. Hirsjärvi ym. (2008, 23–24) kertovat etiikan peruskysymysten liittyvän hyvään ja pahaan, oikeaan ja väärään. Arkielämässä nämä käsitykset oikeasta ja väärästä ovat ihmisten kesken erilaisia, mutta tutkimuksen tekoon liittyy monia eettisiä kysymyksiä, jotka tutkijan tulee ottaa huomioon. Tutkimusta tehtäessä tulee siis noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä: Tutkijan tulee muun muassa olla huolellinen ja tarkka tulosten tallentamisessa sekä esittämisessä, suunnitella ja toteuttaa tutkimus vaatimusten edellyttämällä tavalla, säilyttää aineistoa oikealla tavalla sekä turvata tutkittavien anonymiteetti. Etiikka ulottuu niinkin varhaiseen vaiheeseen ja tutkimusaiheen valintaan. (Hirsjärvi ym. 2008, 23–24.)

Aineistonkeruussa etiikka otettiin huomioon jo ensin lupa-asioissa. Silta-valmennukselta tuli tutkimuslupa, mutta tutkittavien osalta sitä ei kirjallisena tarvittu, sillä haastattelut kohdistuivat ainoastaan täysi-ikäisiin pajalaisiin. Näin ollen tutkimukseen osallistuminen perustui täyteen vapaaehtoisuuteen. Kaikille haastateltaville kerrottiin ennen haastattelun alkua, mistä on kysymys sekä se, että osallistuminen on vapaaehtoista ja haastattelun voi keskeyttää missä vaiheessa tahansa.

Aineiston tunnistettavuuteen liittyy keskeisesti tunnistajien poistaminen tai muuttaminen eli anonymisointi (Kuula 2006, 200). Tutkittaville kerrottiin, että aineistoa käsittelee ainoastaan tutkija, ja haastateltavien nimiä ja identiteettiä ei paljasteta missään vaiheessa tutkimusta. Kuitenkin haastateltava itse voi tunnistaa sanomansa asian esimerkiksi sitaatista, mutta kaikki tunnistettavat tiedot puuttuvat tutkimuksesta. Tämä johtuu myös tutkimuksen luonteesta, sillä se on enemmänkin yleinen kartoitus pajan toiminnasta, eikä kohdistu varsinaisesti kehenkään pajalaiseen yksilönä. Tutkijan vastuulla on yksityisyyden suoja ja hänen tehtävänä on arvioida, mitkä asiat täytyy arkaluontoisuutensa takia raportoida erityisen varovasti tunnistamisriskin vuoksi. Esimerkiksi kooltaan pieniä ja maantieteellisesti paikannettavia ryhmiä voi joskus tunnistaa. Usein kuitenkin tutkittava osallistuu tutkimukseen juuri sen takia, että tutkija lupaa tunnistamattomuuden. Silti joissakin tapauksissa liika tunnistettavuuden vähentäminen voi viedä aineiston rikkautta pois. (Kuula 2006, 204–205.) Tutkittavien anonymiteetti taattiin jo tutkimusaineiston keruuvaiheessa, sillä haastattelut tallennettiin muodoissa H1, H2, ja niin edelleen. Missään vaiheessa ei tutkittavien oikeita nimiä tallennettu mihinkään. Tutkimuksen tuloksissa on viitattu arvottuihin nimiin sitaattien

kohdalla. Tutkimuksen aikana jokaisen haastateltavan kertomat asiat on otettu huomioon, ja niitä on pyritty käyttämään tasavertaisesti tutkimuksen analyysissä sekä tulosten tulkinnassa.

Metsämuuronen (2006, 92) toteaa, että tapaustutkimuksen kannalta ongelmalliseksi voi muotoutua asioiden ja tapausten yleistettävyys. Yleisesti ottaen tapaus ei ole yleistettävissä, mutta yksilöiden välillä voidaan löytää yhdistäviä tekijöitä. Näin kävi tämän tutkimuksen kohdalla. Haastateltavien väliltä löydettiin yhdistäviä tekijöitä, mutta niitä ei voi pitää yleisinä totuuksina. Tapaustutkimusta voidaan enemmän pitää askeleena kohti yleistämistä. Täytyy kuitenkin muistaa, että yleistämistä tärkeämpää on pyrkimys ymmärtää. (Metsämuuronen 2006, 92.)

10 LOPUKSI

Tässä luvussa kokoaan, käsittelen ja pohdin tutkimuksen antia tutkimuskysymysten näkökulmasta ja käyn läpi vastaukset, joihin tutkimuksen avulla etsin vastauksia.

Millaisia merkityksiä pajatoiminta tuottaa nuorille nivelvaiheessa?

Ensimmäinen tutkimuskysymys tuotti näkyvimmän osan tutkimuksen tuloksista. Pääteemat, jotka nähtiin tulos-osiossa, olivat merkityksiä, jotka tulivat nuorten haastatteluissa esille litteroinnin ja teemoittelun jälkeen. Nuoret liittyvät pajatoimintaan erilaisia tavoitteita, joiden kautta heidän on mahdollista saavuttaa erilaisia arjenhallintaan, sosiaalisten suhteiden parantamiseen sekä elämänsuunnan löytymiseen liittyviä tekijöitä ja asioita. Nuoret ovat tutkimuksen mukaan sitä mieltä, että nämä pajatoiminnassa asetetut tavoitteet toteutuvat, sillä ne luetaan toiminnasta saaduissa hyödyissä. Mielestäni tämä heijastaa hyvin sitä, miten ihmiset toimivat yhteiskunnassamme tavalla, jota meiltä kaikilta odotetaan. Vallitsee ikään kuin hiljaisia sääntöjä koskien elämäntapaa ja siitä, mitkä ovat oikeita valintoja. Arkeen liittyvät asiat, kuten päivärytmi, asetettiin tavoitteeksi, koska ihmisillä kuuluu olla tietynlainen arkirytm, johon kuuluu esimerkiksi töissä tai koulussa käyminen. Tältä polulta eksyminen tuntuu saavan heti ihmisessä aikaan tunteen siitä, että jokin ei mene oikein. Pajalla on kuitenkin saanut opastusta eri vaihtoehtoihin, joita tavoitella seuraavaksi. Nuoret kokevat myös saavansa pajalla itseluottamusta ja voimaa tehdä konkreettisesti jotain tavoitteidensa toteutumisen eteen.

Seuraava merkityskokonaisuus, joka tuli nuorten haastatteluissa esiin oli ryhmä. Ryhmä toimii eräänlaisena yhteisönä ja vertaistukena. Samankaltaisessa tilanteessa olevat muut pajuoret toimivat vakuuttajina siitä, että ei ole yksin. Aloittaessani tutkimuksen tekoa, ajattelin, että vertaiset olisivat olleet enemmän esillä nuorten puheissa. Nuoret tuovat kyllä esille sen, kuinka on lohduttavaa, että pystyy jakamaan omia kokemuksiaan toisten kanssa, mutta asia ei korostunut haastatteluista analysoidessa. Muu ryhmä koetaan kuitenkin selvästi tärkeäksi osaksi pajatoimintaa, sillä monille muut nuoret saattoivat olla syy paikalle tulemiseen. Herää ajatus siitä, voiko tässä olla kyse odotuksista ja jopa paineista, joita syntyy ryhmän sisällä liittyen paikalle saapumiseen. Aineistossa ei kuitenkaan tullut ilmi, että nuorta paheksutaan poissaoloista. Nuoret kokevat, että paja on paikka, johon voi tulla pidemmänkin poissaolon jälkeen, ja silti voi tuntea olonsa tervetulleeksi. Kaikilla nuo-

rilla ei ole montaa ystävää pajatoiminnan ulkopuolella, joten pajalla käyminen saa olon tuntumaan vähemmän yksinäiseltä.

Yhteisöllisyys nousi esille aineistoa läpikäydessä. Nuoret kokevat pajaryhmän olevan avoin ja erilaiset ihmiset hyväksyvä paikka. Tärkeäksi koettiin se, että pajalla ei puhuta pahaa toisista, vaan kaikkien kanssa tullaan toimeen. Yhteisöllisyyden huomasi nuorten puheista siinä, kuinka pajalla oleminen yhdistää nuoret ja tiivistää heidät selkeäksi ryhmäksi. Kaikki koetaan osaksi ryhmää, eikä ketään haluta jättää sen ulkopuolelle. Samankaltainen tausta voi olla tässä syynä yhteenkuulumisen tunteelle, joka ryhmässä selvästi vallitsee. Tässä kohtaa voi pohtia sitä, voisiko nuorten vahva yhteenkuulumisen tunne johtua siitä, että muualla yhteiskunnassa nuoret painetaan hieman syrjään, koska heidän elämänsä ei ole ollut samanlainen kuin ”pitäisi ” olla.

Millaisia piirteitä nuoret liittävät ohjaajaan?

Neljäntenä merkityksenä nuoret nostavat esille ohjaajan. Ohjaajaan liittyen käyn asioita läpi erikseen, johtuen myös ohjaajaan liittyvästä erillisestä tutkimuskysymyksestä. Nuoret nostivat ohjaajan toistuvasti esille muun muassa tukihenkilönä, tukipylväänä, majakkana myrskyssä ja valona pimeässä. Ohjaaja oli se, joka kohdattiin pajatoimintaan mukaan tullessa ensimmäisenä, ja hänet koetaan luotettavana henkilönä. Nuoret kokevat, että ohjaajalle pystyy puhumaan mistä asiasta tahansa tai mitä tahansa kysymyksiä uskaltaa esittää. Ohjaajalta saadaan tukea pajalla, kun kokeillaan uusia asioita. He ovat tukena myös silloin, kun nuori tarvitsee apua esimerkiksi erilaisten lomakkeiden täyttämässä tai muiden arkisten asioiden hoitamisessa. Nuoret haluavat myös omalla käytöksellään saada ohjaajat ylpeiksi.

Ohjaaja nähdään rentona tyyppinä, joka osaa suhtautua nuoriin hyvin ja on osa ryhmää. Nuoret kokevat ohjaajan helposti lähestyttäväksi myös sen takia, että ohjaaja on nuorille läsnä. Ohjaajan koetaan tulevan nuorten tasolle. Nuoret kokevat ohjaajan olevan heistä kiinnostunut aidosti, eikä vain esitä palkkatyön vuoksi. Ohjaajan katsotaan olevan myös se, joka huolehtii siitä, että kukaan ei jää ryhmän ulkopuolelle. Ohjaaja pitää siis ryhmän koossa. Kuitenkin ohjaaja nähdään auktoriteettina, jolta kaivataan kuria ja järjestyksen ylläpitoa. Jos nuorella on motivaatio hukassa, ohjaaja on se, joka ”potkii perseelle” ja toimii eräänlaisena moottorina. Ohjaaja nähdään selvästi ryhmän johtajana, joka sulauttaa uuden jäsenen ryhmään.

Miten nuoret kokevat ohjaajan tuen verrattuna pajalaisten vertaistukeen?

Nuoret kokevat selvästi ohjaajan tuen tärkeämpänä. Ohjaajalla on pajatoiminnan aikana isompi rooli nuoren auttamisessa ja tukemisessa verrattuna toiseen nuoreen. Nuoret kokevat pääosin, että ryhmän muille nuorille pystyy puhumaan myös henkilökohtaisista asioistaan. Muutaman nuoren haastattelussa kävi kuitenkin ilmi, että omista asioista ei ehkä haluta puhua kovinkaan paljon. Ohjaajat ovat taas kokonaisvaltaisemmin perillä nuoren tilanteesta. Tässä kohtaa herää ajatus siitä, että voisiko ryhmälle olla helpompaa, että sen jäsenet eivät kaada kaikkia tuntojaan yhteiseen käsittelyyn. Ryhmän ilmapiiri on kenties helpompi pitää hieman keveämpänä, ja ohjaajan kanssa pystyy käsittelemään ne vaikeammat asiat. Toki ryhmän sisällä voi syntyä nuorten välille vuorovaikutussuhteita, joissa pystyy, mutta myös haluaa jakaa omia asioitaan.

Vertaisten ja ohjaajan merkitystä pajanuorelle ei oikeastaan voi verrata keskenään. Toisen nuoren antama tuki ja tunne samankaltaisuudesta tuo erilaista turvallisuuden tunnetta nuorelle kuin ohjaajan antama tuki. Nuoren antama tuki toiselle luo tunteen siitä, ettei ole yksin. Usein nuori saattaa kokea olevansa yksin vaikeassa tilanteessa, mutta pajalla saa ymmärrystä siihen, että on paljon muitakin, jotka taistelevat samojen asioiden kanssa. Ohjaaja on enemmänkin eteenpäin vievä tuki, kun ohjaajalta saa konkreettista apua ja opastusta esimerkiksi työllistymiseen tai koulutuspaikan saamiseen. Tässä ohjaajan ja toisen nuoren tuen välisessä kysymyksenasettelussa vaikuttaa myös melko varmasti valta. Vaikka nuoret kokevat ohjaajan olevan kuin osa ryhmää, säilyy heidän välillään aina tietynlainen epätasapaino vuorovaikutussuhteessa. Epätasapainon ollessa aina läsnä, Silta- ja valmennuksen ohjaajat ovat onnistuneet luomaan rakentavan ja positiivisen ilmapiirin ryhmiin.

Mitä sitten?

Tutkimuksen kautta nousi esiin nuorten mielipide siitä, että nykypäivän koulutus ei vastaa todellisuutta, eikä opetus vastaa tosimaailman vaatimuksia. Tämä voi osaltaan johtaa siihen kierteeseen, jossa nuori menettää kiinnostuksensa ja motivaationsa kouluttautumiseen ja alkaa pikkuhiljaa ajautua pois päin keskuksesta. Näin nuori jää pois koulutuksen ja todennäköisesti työelämän rattaista. Tällainen jatkumo ainoastaan lisää työpajojen tarvetta.

Työpajat koetaan erittäin tarpeellisina paikkoina, joita ei mainosteta tarpeeksi. Nuoret ovat sitä mieltä, että kaikki hyötyisivät pajatoiminnasta, vaikka ei näennäisesti sellaista tarvitsisikaan. Pajalla saadaan taitoja arkeen ja yleiseen elämänhallintaan, mutta paja tuo nuoreen itseensä paljon muutoksia.

Nämä muutokset liittyvät itsetuntoon ja voimaantumiseen ja sitä kautta mahdollisuuksiin päästä elämässä taas eteenpäin.

Nuoruus ja varhaisaikuisuus ovat muuttuneet dramaattisesti, joten niin pitäisi muuttua myös ajattelutapojen liittyen erilaisiin siirtymävaiheisiin. Siirtymävaiheiden muuttuminen entistä päällekkäisemmiksi saattaa olla yksi suuri tekijä, joka on tuonut nuorten elämään sekavuutta ja hämmennystä. Nuoruusiän myllerrys yhdistettynä siihen, että yhteiskunta odottaa tiettyjä asioita tietyssä järjestyksessä voi tuntua paljolta, jos tähän tiettyyn järjestykseen ei kykene. Mallitarinat määrittelevät vieläkin vahvasti sen, miten meidän tulisi elää ja olla. Vaikka ne ovat nimensä mukaisesti vain mallitarinoita. Polkuja on siis todellisuudessa monenlaisia. Koulutus on Suomessa arvostettu asia, ja jos sen piiristä putoaa, voidaan sen ajatella johtavan yhteiskunnan rattaista kokonaan tippumiseen. Nuorille pitäisi olla paremmin saatavilla erilaisia palveluja, joiden kautta he pysyisivät paremmin yhteiskunnan aktiivisina jäseninä, oli se sitten koulutuksen tai työn saralla.

Tämän tutkimuksen jälkeen olisi hyvä lähteä tutkimaan lisää työpajatoimintaa nimenomaan nuorten näkökulmasta. Mielestäni se on ainoa tapa, jolla pystytään saamaan oikeaa tietoa pajatoiminnan hyödyistä, mutta myös mahdollisista haitoista. Itseäni kiinnostaisi tehdä tutkimus ja selvittää kuinka suuri osa työpajatoiminnassa mukana olevista nuorista päätyy työelämään tai koulutuksen pariin. Kiinnostavaa olisi selvittää myös se, mitkä tekijät nuorten omasta mielestä ovat vaikuttaneet siihen, että työpajajakso on niin sanotusti onnistunut.

Tämän tutkimuksen perusteella ohjaajalla on erittäin suuri merkitys nuoren työpajajakson aikana. Toisena linjauksena jatkotutkimukselle voisi olla ohjaajan roolin tutkiminen tarkemmin. Tätä voisi toteuttaa jopa seurantatutkimuksena, jotta työpajajakson vaiheita pystyisi paremmin seuraamaan, ja saataisiin syvempää informaatiota ohjaajan ja nuoren suhteesta.

LÄHTEET

- Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2003. Nuoren aika. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Alasuutari, P. 1995. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Vastapaino.
- Arnett, J. 1997. Young people's conceptions of the transition to adulthood. *Youth & Society*, 29, 1–29.
- Arnett, J. 2000. Emerging Adulthood. A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist* Vol. 55. No. 5. 469–480.
- Côté, J. & Levine, C. 2002. Identity formation, agency and culture. A social psychological synthesis. London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Ehkäisevää huumetyötä – nuorten työpajoilla kehittävän hankkeen loppuraportti. 2006. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:5. Helsinki.
- Erkko, A-M. 2007. Nuorten elämänhallinta ja mielen hyvinvointi. Proseminarityö. Helsingin yliopisto.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eduskunnan kirjasto, [www-sivusto.](http://lib.eduskunta.fi/Resource.php/kirjasto/oikeudellinentieto/tietopaketti/yhteiskuntatakuu.htm)
<http://lib.eduskunta.fi/Resource.php/kirjasto/oikeudellinentieto/tietopaketti/yhteiskuntatakuu.htm>
- Luettu 14.04.2015
- Giddens, A. 2001. *Sociology*. Fourth Edition. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Heikkinen, M. 1999. Työn marginaalissa elävien nuorten sosiaaliset verkostot. *Nuorisotutkimus* 17, 1, 18–30.
- Heikkonen, K. & Välikangas, H. 2011. Elämänhallinta yksilön kokemuksena. Pulinapaja-projektin merkitys nuorten elämänhallinnan kokemukselle. Kasvatuspsykologian Pro-gradu kokoelma. Oulun yliopisto.

- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Holliday, A. 2002. Doing and writing qualitative research. London: SAGE Publications.
- Horelli, L., Haikkola, L. & Sotkasiira, T. 2007. Osallistuminen nuorisotyön lähestymistapana. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä – Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuoristutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76. Helsinki.
- Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY.
- Jauhiainen, R. & Eskola, M. 1994. Ryhmäilmiö. Juva: WSOY.
- Jokinen, A., Huttunen, L. & Kulmala, A. 2004. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista Teoksessa Jokinen, A., Huttunen, L. & Kulmala, A. (toim.) Puhua vastaan ja vaieta – Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista. Helsinki: Gaudeamus.
- Jokisaari, M. 2005. Työelämään siirtyminen. Vuorovaikutusta tavoitteellisen toiminnan, sosiaalisen pääoman ja työelämän välillä. Teoksessa Salmela-Aro, K. & Nurmi, J-E. (toim) Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Jyväskylä: PS-kustannus, 67–83.
- Juhila, K. 2004. Leimattu identiteetti ja vastapuhe. Teoksessa Puhua vastaan ja vaieta – Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista. Helsinki: Gaudeamus.
- Juutti, P. 1996. Suomalainen elämänlaatu. JTO-tutkimuksia sarja 10., Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Kalliola, T., Kurki, A., Salmi, M. & Tamminen-Vesterbacka, T. 2010. Matkalla ohjaajuuteen. Helsinki: Kirjapaja.
- Karvonen, R. 2011- Voimaantumista ei voi opettaa, mutta sen voi mahdollistaa. Teoksessa Lämsä, A-L. (toim.) Masentuneen nuoren kohtaaminen ja tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kelly, P. 2003. Growing up as risky business? Risks, surveillance and the institutionalized mistrust of youth. Journal of Youth Studies, 6(2), 165–180.
- Keltinkangas-Järvinen, L. 2008. Temperamentti, stressi ja elämäntilanne. Helsinki: WSOY.
- Kiiltomäki, A. & Muma, P. 2007. Tässä ja nyt. Sairaanhoitaja tekee kriisityötä. Helsinki: Sairaanhoitajaliitto.

Kivelä, S. & Ahola, S. 2007. Elämää nivelvaiheissa. Nuorten syrjäytyminen ja sen ehkäisy. Koulutussosiologian tutkimuskeskus. Turun yliopisto.

Komonen, K. 2007. Työpajatoiminta nuorisotyön toimintamuotona. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. 429–445.

Korhonen, V. & Nummenmaa, A.R. 2012. Ryhmä ohjauksen voimavarana – Teoksessa Soini, T. & Pyhältö, K. (toim.) Akateeminen ohjaus tohtorikoulutuksessa. Tampere: Tampere University Press, 184–206.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.

Kurki, L. 2006. Kansalainen persoonana yhteisössään. Teoksessa Nivala, E. & Kurki, L. Hyvä ja kunnan kansalainen. Tampere: Tampere University Press.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Lappalainen, K. 1999. Yläasteelta eteenpäin – oppilaiden erityisen tuen tarve siirtymävaiheessa peruskoulusta toisen asteen koulutukseen. Teoksessa Kuorelahti, M. & Viitanen, R. (toim.) Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun – nuorten syrjäytymisen riskit ja selvitytymiskeinot. NUORA:n julkaisuja Nro 14. 99–107.

Levinson, D.J. 1978. The seasons of a man's life. New Yourk: Ballantine.

Meriläinen, L. 1996. Koulunkäynnin keskeyttäminen – syiden selvittäminen. Teoksessa Liimatainen-Lamberg, A-E. (toim.), 107–120.

Metsämuuronen, J. (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp.

Mäkinen, S. 2015. Näköaloja toimijuuteen nuoruuden siirtymissä ja suunnanotoissa. Teoksessa Kauppila, P.A., Silvonen, J. & Vanhakkala-Ruoho, M. (toim.) Toimijuus, ohjaus ja elämäntulkku. Publications of the University of Eastern Finland.

Nivala, E. & Kurki, J. (toim.) 2006. Hyvä ja kunnan kansalainen. Tampere: Tampere University Press.

Nummenmaa, A.R. & Lautamatti, L. 2005. Ryhmässä ja yhdessä –Opiskelun työprosessien ohjaus. Teoksessa A.R. Nummenmaa, M. Lairio, V. Korhonen & S. Eerola, (toim.) Ohjaus yliopiston oppimisympäristöissä. Tampere: Tampere University Press, 103–122.

Nuorisolaki, www-sivusto. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072> Luettu 07.05.2015.

Nurmi, J-E. & Salmela-Aro, K. 2002. Motivaatio elämänkaaren siirtymissä. Teoksessa Salmela-Aro, K. & Nurmi, J-E. (toim.) Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Jyväskylä: PS-kustannus, 54–66.

Nurmi, J-E., Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Porvoo: WSOY

Opetushallitus. 1994. Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet. Helsinki: Painatuskeskus.

Opetushallitus. 2014. Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet. www-aineisto. http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf Luettu 07.09.2015.

Paloniemi, H. & Söderholm, S. 2011. Nuorten kokemuksia nivelvaiheen palveluista Tampereella. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.

Pekkala, T. 2005 (toim.) Työ- ja yksilövalmennuksen perusteet. 2000-luvun työpajojen palvelut ja menetelmät. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.

Pennington, D.C. 2005. Pienryhmän sosiaalipsykologia. Helsinki: Gaudeamus.

Pietikäinen, R. 2005. Vaihtoehtoisia polkuja etsimässä – työpajanuorten orientaatiot. Teoksessa Aapola, S. & Ketokivi, K. (toim.) Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 56. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 219–253.

Pirttiniemi, J. & Päivänsalo, P. 2001. (toim.) Perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen nivelvaiheen kehittäminen. Neljän alueellisen projektin kokemuksia. Opetushallitus.

Pohjantammi, I. 2007. Ylisukupolvinen työttömyys nuorten työpajoilla. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 12.

Purnell, L. & Monk, C. 2012. Embedding a peer-supported development scheme: overcoming challenges in engaging staff and students in continuing professional development. *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 46 (2012) 3830–3836.

Roos, J.P. *Suomalainen elämä. Tutkimus tavallisten suomalaisten elämänkerroista*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Shwartz, S.j., Côté, J.E. & Arnett, J.J. 2005. Identity and agency in emerging adulthood: Two developmental routes in the individualization process. *Youth & Society*, Vol. 37 No.2 (2005) 201–229.

Silta-valmennuksen vuosikertomus 2011. Silta-valmennusyhdistys ry. Tampere.

Silta-valmennus. www-sivusto. Saatavissa: <http://www.siltavalmennus.fi/> Luettu 28.10.2015.

Smith, J. 1999. Life planning. Anticipating future life goals and managing personal development. Teoksessa Brandstädter, Jochen & Lerner, Richard, M. (toim.) *Action & self-development. Theory and research through the life span*. Sage Publications, Inc. 223–255.

Smith, Ashely R., Steinberg, L., Strang, N. & Chein, J. 2014. Age differences in the impact of peers on adolescents' and adults' neural response to reward. *Developmental Cognitive Neuroscience* 11 (2015) 75–82.

Sundblad, M. 2008. Nuorten henkilökohtainen rahatalous ja elämäntilanne. Taloudellinen asema ja subjektiivinen hyvinvointi nuoruuden siirtymävaiheessa. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Sulkunen, P. 1999. *Johdatus sosiologiaan. Käsitteitä ja näkökulmia*. Juva: WSOY.

Suoninen, E., Pirttilä-Backman, A-M., Lahikainen, A. & Ahokas, M. 2011. *Arjen sosiaalipsykologia*. Helsinki: WSOYpro.

Takala, M. 1992. “Kouluallergia” – yksilön ja yhteiskunnan ongelma. *Acta Universitatis Tamperensis ser A vol 335*. Tampereen yliopisto. Tampere.

Thöni, C. & Gächter, S. 2015. Peer effects and social preferences in voluntary cooperation: A theoretical and experimental analysis. *Journal of Economic Psychology* 48 (2015) 72–88.

Tuckman, B. 1965. Development sequences in small groups. *Psychological Bulletin*, 63, 348–399.

- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Uimonen, H. 2012. Yhteisöllinen nuorisotyö. Nuoret ja nuoret aikuiset yhteisöllisyyden rakentajina Malmin seurakunnassa. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Vartiainen, S. 2008. Eväitä elämänhallintaan. Tapaustutkimus Ilmaisuu-Startin nuorista Tampereella. Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Vehviläinen, J. 2006. Nuorten osallisuushankkeen hyvät käytännöt. Opetushallitus: Nuorten osallisuushanke 2003–2007.
- Vehviläinen, S. 2001. Ohjaus vuorovaikutuksena. Helsinki: Gaudeamus.
- Vehviläinen, S. 2014. Ohjaustyön opas. Yhteistyössä kohti toimijuutta. Helsinki: Gaudeamus.
- Vilen, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki: WSOY.
- Weber, M. 1980. Protestanttinen etiikka ja kapitalismin henki. Porvoo: WSOY.
- Wenger, E. 1998. Communities of practice. Learning, meaning and identity. Cambridge University Press.
- Wilhelm, T. 1966. Zum Begriff der “Sozialpädagogik”. Teoksessa: K. Mollenhauer ym. Zur Bestimmung Von Sozialpädagogik und Sozialarbeit in der Gegenwart. Fünf Diskussionsbeiträge von Furck, C.-L., Giesecke, H., Mollenhauer, K., Vogel, M. & Wilhelm, T. Sozialpädagogisches Forum. Band 3. Weinheim: Beltz, 9–31.
- Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, www-aineisto. <http://www.fsd.uta.fi/tiedonhallinta/osa6.html>
Luettu 15.07.2015.

LIITTEET

LIITE 1. TUTKIMUSHAASTATTELUN RUNKO

Perustietoja:

Mies _____ Nainen _____

Ryhmä _____

Haastattelun kesto _____

OMAT TAUSTAT (osallisuus yhteisöön)

- Miten tulit Silta-valmennuksen toimintaan mukaan?
- Minkä takia olet mukana tässä toiminnassa? Miten innostuit?
- Mitkä ovat olleet omat tavoitteet, kun lähdit toimintaan mukaan? Ajattelitko jo etukäteen, mitä hyötyä tästä voisi olla?
- Olisitko jossain kohtaa halunnut jäädä pois toiminnasta?

VUOROVAIKUTUS JA VERTAISTUKI (vertaistuki, ohjaajan tuki, turvallisuus)

- Keitä muita mukana toiminnassa?
- Kerro omin sanoin, miksi tämä toiminta olemassa ja tarpeellista?
- Minkälainen tunnelma ryhmässä vallitsee? Mitkä tekijät saattavat vaikuttaa tähän?
- Mikä merkitys muilla ryhmäläisillä on sinulle?
- Koetko saavasi tukea ryhmältä? Millaisissa asioissa?
- Koetko saavasi tukea ryhmän ohjaajalta? Millaisissa asioissa?

- Tuletko toimeen muiden ryhmäläisten kanssa?
- Tuletko toimeen ohjaajan kanssa?
- Voitko puhua henkilökohtaisista asioistasi ryhmän jäsenille/ohjaajalle?
- Koetko olevasi turvassa ryhmässä? Voitko olla oma itsesi?
- Minkälaisia hyvän ryhmän ominaisuudet ovat? Ovatko nämä toteutuneet? Miksi/Miksi ei?
- Onko sinun helpompi kertoa asioistasi toiselle ryhmän jäsenelle vai ohjaajalle?
- Minkälaisena koet ohjaajan merkityksen ryhmälle?

SILTA-VALMENNUKSEN TAVOITTEET (tasa-arvo, osallisuus, hyvinvointi)

- Osaatko kertoa, mitä toiminnan tavoitteet ovat?
- Onko ryhmässä kaikilla samanlaiset mahdollisuudet toimia?
- Saavatko kaikki yhtäläillä ohjauksella ja tuella ohjaajalta?
- Toteutuvatko Silta-valmennuksen ryhmässä mielestäsi tasa-arvoisuus ja tasapuolinen osallisuus?

OMA OSUUS (aktiivisuus, rooli, toimijuus)

- Käytkö ryhmässä säännöllisesti?
- Mikä on roolisi tässä ryhmässä? Oletko aktiivinen vai passiivisempi?
- Miten olet kokenut toiminnan?
- Mitä olet tehnyt toiminnan aikana?
- Miten itse olet onnistunut osallistuessasi tähän toimintaan?
- Mitä hyötyä tästä toiminnasta on sinulle ollut?
  - Opintojen..
  - Jatkokoulutuksen..
  - Työllisyyden..

kannalta

RYHMÄSSÄ KÄYNNIN ARVIOINTIA (vaikuttaminen)

- Mikä toiminnassa on hyvää?
- Mikä ryhmän toiminnassa on huonoa, tai missä olisi kehitettävää?
- Oletko ollut samaan aikaan muissa samankaltaisissa ryhmissä mukana?
- Oletko edelleenkin kiinnostunut jatkamaan Silta-valmennuksen ryhmässä?
- Koetko ryhmän olleen hyödyllinen sinulle? Onko elämäntilanteesi parantunut, vaikuttanut elämäntilanteen?
- Oletko kokenut saavasi vaikuttaa toimintaan ryhmän jäsenenä? Otetaanko ryhmän jäsenten mielipidettä huomioon, esim. ohjaaja?
- Miten tärkeänä näet tämänkaltaisen toiminnan?

Lopuksi

- Haluatko vielä kertoa jotain toimintaan tai omaan polkuusi liittyen?
- Onko sinulla jotain kysyttävää?